

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาชุดการเรียนรู้ข้อมูลท้องถิ่นเมืองหัวหิน เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนรายวิชาหลักมัธยมศึกษา สำหรับนักศึกษาคณะอุตสาหกรรมการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ดำเนินโครงการวิจัยโดยศึกษาในส่วนของทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปเมืองหัวหิน 2) โครงการอบรมยุวมัคคุเทศก์ท้องถิ่น 3) การวิจัยในชั้นเรียน 4) แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อความหมายทางวัฒนธรรม 5) การสร้างชุดฝึกทักษะ 6) แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ และ 7) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ข้อมูลทั่วไปเมืองหัวหิน

หัวหินเป็นหนึ่งในแปดอำเภอของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ นับเป็นอำเภอแรก หากเดินทางมาจากกรุงเทพฯ เนื่องจากมีพื้นที่อยู่ทางตอนเหนือสุดของจังหวัด ที่นับเป็นสถานที่พักผ่อนตากอากาศริมทะเลที่เก่าแก่ที่สุดของประเทศไทย และเป็นจุดหมายยอดนิยมอันดับต้นๆ สำหรับการท่องเที่ยวและพักผ่อนในวันหยุดสุดสัปดาห์ของคนกรุงเทพฯ มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพราะนอกจากจะมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงหลากหลายรูปแบบ มีที่พัก รีสอร์ท โรงแรมชั้นนำมากมาย และคมนาคมสะดวกสบายแล้ว หัวหินยังอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ สามารถเดินทางไป-กลับได้ในวันเดียว ทั้งยังสามารถท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี จึงถือเป็นเมืองท่องเที่ยวเปี่ยมเสน่ห์ที่สมบูรณ์แบบอีกแห่งหนึ่งในปัจจุบัน

1. ความเป็นมาเมืองหัวหิน

สำนักงานเทศบาลเมืองหัวหิน ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของเมืองหัวหินไว้ในเว็บไซต์ <http://www.huahin.go.th> ว่า ก่อนหน้าที่ชื่อหัวหินยังไม่เกิด มีเรื่องเล่าขานกันว่าราวปี พ.ศ. 2377 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ พื้นที่เกษตรกรรมบางแห่งของเมืองเพชรบุรีแห้งแล้งกันดารมาก ราษฎรกลุ่มหนึ่งจึงตั้งถิ่นฐานย้ายลงมาทางใต้ จนมาถึงบ้านสมอเรียง ซึ่งอยู่เหนือขึ้นมาจากเขาตะเกียบ และบ้านหนองแกหรือบ้านหนองสะแก ที่บ้านสมอเรียงนี้ มีหาดทรายชายทะเลที่แปลกกว่าที่อื่นคือมีกลุ่มหินกระจัดกระจายอยู่อย่างสวยงาม ทั้งที่ดินก็มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสำหรับทำไร่ ทำนา ทำการประมง บรรพชนเหล่านี้จึงเป็นเสมือนผู้ที่ลงหลักปักเสาสร้างบ้านหัวหินขึ้น จนกลายเป็นหมู่บ้านที่เรียกกันแต่แรก ว่า “บ้านสมอเรียง”

พระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าชายกฤษดาภินิหาร กรมพระนเรศวรฤทธิ ทรงเป็นต้นราชสกุลกฤดากร ท่านเป็นเจ้านายพระองค์แรกที่สร้างตำหนักหลังใหญ่ชายทะเลด้านใต้ของหมู่หิน (ปัจจุบัน อยู่ติดกับโรงแรมโซฟิเทลฯ) และประทานชื่อตำหนักว่า แสนสำราญสุขเวศม์ ต่อมาทรงปลูกอีกหลังหนึ่งแยกเป็น แสนสำราญ และ สุขเวศม์ เพื่อไว้ใช้รับเสด็จเจ้านาย พร้อมกับทรงสร้างเรือนขนาดเล็กใต้ถุนสูงอีกหลายหลัง ซึ่งต่อๆ มาคือ บังกะโลสุขเวศม์ ทรงขนานนามหาดทรายบริเวณตำหนัก และหาดถัดไปทางใต้เสียใหม่ว่า หัวหิน เป็นคนละส่วนกับบ้านแหลมหินเดิมโดยมีกองหินชายทะเลเป็นที่หมายแบ่งเขต ซึ่งบ้านแหลมหินเดิมมีเขตด้านใต้ถึงเพียงแค่นกเดาใหญ่ชายทะเล (ปัจจุบัน อยู่หน้าโรงแรมโซฟิเทลฯ มีศาลเทพารักษ์ใหญ่) เท่านั้น ไม่ถึงที่ดินของเสด็จในกรมฯ ครั้นเมื่อวันเวลาผ่านไป ชื่อ หัวหิน ก็แผ่คลุมทั้งหาดทั้งตำบลจนขยายเป็นอำเภอหัวหิน ส่วนที่ดินแปลงที่อยู่ตรงหมู่หินชายทะเลเป็นของสมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ ทรงสร้างตำหนักใหญ่ขึ้นถึงสองครั้ง ครั้งแรกคือ ตำหนักขาว ครั้งหลังคือ ตำหนักเทา และเรือนเล็กอีกหลายหลัง ซึ่งก็คือบ้านจักรพงษ์ในเวลาต่อมา ปัจจุบันคือโรงแรมเมเลีย ซึ่งได้เปลี่ยนผู้ดำเนินการเป็น โรงแรมฮิลตัน

ในช่วงเวลาเดียวกันกับการสร้างวังไกลกังวล พระเจ้าบรมวงศ์เธอฯ กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน ต้นราชสกุลบูรณัตร์ ก็ได้จัดสร้างตลาดฉัตรไชยขึ้นในที่ดินพระคลังข้างที่ โดยออกแบบให้มีหลังคารูปโค้งครึ่งวงกลมต่อเนื่องกัน 7 โค้ง เพื่อสื่อความหมายว่าเป็นการสร้างขึ้นในรัชกาลที่ 7 ทั้งตัวอาคารและแผงขายสินค้าเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก ตัวตลาดโค้งอากาศถ่ายเทได้สะดวก และจัดว่าเป็นตลาดที่ถูกสุขลักษณะที่สุดของประเทศไทยในขณะนั้น ชื่อตลาดฉัตรไชยนี้มาจากพระนามเดิมของพระองค์ คือ พระองค์เจ้าบุรณัตร์ไชยากรนั่นเอง ต่อมาตลาดฉัตรไชยและโรงแรมรถไฟ หรือไฮเต็ลหัวหิน ก็กลายเป็นสัญลักษณ์ของชายทะเลหัวหิน ส่วนวังไกลกังวลนั้นถือว่าเป็นสถานที่อันควรสักการะบูชา มากกว่าจะเป็นสถานที่ท่องเที่ยว

นับตั้งแต่มีการสร้างทางรถไฟสายใต้แล้วเสร็จ เชื่อมต่อกับชายแดนของประเทศมาเลเซีย หัวหินก็มีชื่อเสียงว่าเป็นสถานที่พักผ่อนอากาศอันลือชื่อของไทย ซึ่งนักท่องเที่ยวนิยมมาพักผ่อน ว่ายน้ำ ตกปลา และตีกอล์ฟ เนื่องจากมีสนามกอล์ฟ หัวหินรอยัลกอล์ฟ ซึ่งจัดเป็นสนามกอล์ฟพระดับมาตรฐานสากลแห่งแรกของประเทศไทยอีกด้วย

ชื่อเสียงของหัวหินนั้น เติบโตเคียงข้างมากับโรงแรมรถไฟก็ว่าได้ ต่อมามีการสร้างบังกะโลขึ้นคือ เซ็นทรัลหัวหินวิลเลจ ซึ่งได้ถูกคัดเลือกให้เป็นฉากถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศ เรื่อง “Devil's Paradise” เช่นเดียวกับโรงแรมรถไฟหัวหิน ซึ่งใช้เป็นฉากถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศ เรื่อง “The Killing Fields” โดยเป็นการจำลองสถานที่คือ โรงแรมชั้นนำในกรุงพนมเปญในยุคสงคราม

ส่วนในเว็บไซต์ <http://th.wikipedia.org> ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับอำเภอหัวหินว่า ในอดีตเป็นพื้นที่เขตปกครองของส่วนหนึ่งในเมืองปราณบุรี (เมืองชั้นจัตวา) ขึ้นตรงกับแขวงเมืองเพชรบุรี

จนกระทั่งมีการจัดการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล จึงได้อยู่ในพื้นที่ของอำเภอปรางบุรี เมืองเพชรบุรี (จังหวัดเพชรบุรี) ต่อมา วันที่ 2 มกราคม พ.ศ.2449 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้รวมเอาอำเภอเมืองปรางบุรี อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดเพชรบุรี และอำเภอกำเนิตนพคุณ จังหวัดชุมพร ซึ่งเป็นเมืองชั้นจัตวามาก่อน เข้ารวมเป็นจังหวัดปรางบุรี หลังจากได้ย้ายศาลากลางจังหวัดไปที่ตำบลเกาะหลัก จึงได้เปลี่ยนเป็นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และภายหลังได้รับการจัดตั้งเป็นกิ่งอำเภอหัวหิน อำเภอปรางบุรี ต่อมาอำเภอหัวหิน ได้รับประกาศยกฐานะจากกิ่งอำเภอหัวหิน อำเภอปรางบุรี เป็นอำเภอหัวหิน ตั้งแต่วันที่ 12 เมษายน พ.ศ. 2492 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2492

ทุกวันนี้หัวหินมีชื่อเสียงจากการเป็นสถานที่ตากอากาศที่สามารถเที่ยวได้ใน 1 วันและอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครเพียง 196 กิโลเมตร หากเดินทางโดยรถยนต์จากกรุงเทพมหานคร โดยใช้เส้นทางถนนพระรามที่ 2 ถึงจุดบรรจบกับถนนเพชรเกษมที่อำเภอปากท่อจังหวัดราชบุรี และเดินทางต่อลงใต้โดยใช้ถนนเพชรเกษม ถึงตัวเมืองหัวหิน บริเวณหลักกิโลเมตรที่ 232 ใช้เวลาประมาณ 2.5-3 ชั่วโมง หรือ 45 นาที หากเดินทางโดยเครื่องบิน

2. อาณาเขตติดต่อและการปกครอง

อำเภอหัวหินตั้งอยู่ทางตอนเหนือสุดของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอแก่งกระจาน อำเภอท่ายาง และอำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อ่าวไทย

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ เขตตะนาวศรี (ประเทศเมียนมาร์)

อำเภอหัวหินแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 7 ตำบล 63 หมู่บ้าน ได้แก่

- 1) ตำบลหัวหิน
- 2) ตำบลหนองแก
- 3) ตำบลหินเหล็กไฟ
- 4) ตำบลหนองพลับ
- 5) ตำบลทับใต้
- 6) ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่
- 7) ตำบลบึงนคร

การปกครองส่วนท้องถิ่นในท้องที่อำเภอหัวหินประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 7 แห่ง ได้แก่

- 1) เทศบาลเมืองหัวหิน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหัวหินและตำบลหนองแกทั้งตำบล

- 2) เทศบาลตำบลหนองพลับ ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลหนองพลับ
 - 3) องค์การบริหารส่วนตำบลหินเหล็กไฟ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหินเหล็กไฟทั้งตำบล
 - 4) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพลับ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหนองพลับ (นอกเขตเทศบาลตำบลหนองพลับ)
 - 5) องค์การบริหารส่วนตำบลทับใต้ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลทับใต้ทั้งตำบล
 - 6) องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ทั้งตำบล
 - 7) องค์การบริหารส่วนตำบลบึงนคร ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบึงนครทั้งตำบล
- อำเภอหัวหิน มีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากมาย เช่น หาดหัวหิน สถานีรถไฟหัวหิน ตลาดโต้รุ่งหัวหิน เขาตะเกียบ จุดชมวิวเขาหินเหล็กไฟ ถ้ำไก่อล่น น้ำตกป่าละอู วัดห้วยมงคล หมู่บ้านช้าง หมู่บ้านกะเหรี่ยง สนามกอล์ฟหัวหิน โรงแรมรถไฟ ตลาดน้ำหัวหิน ตลาดน้ำหัวหินสามพันนาม ตลาดเพลินวาน เป็นต้น

3. สำนักงานเทศบาลเมืองหัวหิน

ข้อมูลจากเว็บไซต์ <http://www.huahin.go.th> ระบุว่า เมืองหัวหินมีหน่วยงานกำกับดูแลพื้นที่ท้องถิ่น คือ เทศบาลตำบลหัวหิน ซึ่งในปี พ.ศ.2480 ได้มีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลตำบลหัวหินขึ้น หลังจากประกาศยกฐานะอำเภอหัวหินเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในปี พ.ศ.2492 เทศบาลตำบลหัวหิน จึงอยู่ในพื้นที่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดูแลพื้นที่ตำบลหัวหิน และตำบลหนองแก กิ่งอำเภอหัวหิน อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีพื้นที่รับผิดชอบ 72 ตารางกิโลเมตร ต่อมาได้มีพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงเขตเทศบาลตำบลหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พ.ศ. 2538 โดยขยายเขตเพิ่มเติมจากเดิม 72 ตารางกิโลเมตร เป็น 86.36 ตารางกิโลเมตร มาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งขยายพื้นที่ลงไปทะเล 500 เมตรด้วย

ระยะแรกการจัดตั้งเทศบาลตำบลหัวหิน มีราษฎรประมาณ 4,000 คน มีบ้านเรือนประมาณ 500 หลัง และมีรายได้ประมาณ 30,000-40,000 บาท และต่อมาเมื่อ พ.ศ.2492 เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2547 ได้มีการประกาศกระทรวงมหาดไทยเปลี่ยนแปลงฐานะจากเทศบาลตำบลหัวหินเป็นเทศบาลเมืองหัวหินในปัจจุบัน

สำหรับพื้นที่ความรับผิดชอบของสำนักงานเทศบาลเมืองหัวหิน มีพื้นที่ครอบคลุม 2 ตำบลคือ ตำบลหัวหินและตำบลหนองแก มีพื้นที่รวม 86.36 ตารางกิโลเมตรหรือ 53,975 ไร่ พื้นที่มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ทิศตะวันตกเป็นภูเขา พื้นที่ลาดเอียงลงสู่ทะเลอ่าวไทย มีถนนเพชรเกษม (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4) ตัดผ่านจากทิศเหนือจรดทิศใต้ยาวประมาณ 22 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 230 กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่เป็นชุมชนเมืองหนาแน่นและการพาณิชย์กรรมประมาณร้อยละ 3 และมีชุมชนที่กระจัดกระจายไม่หนาแน่นทางไกล

ออกไป พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ว่างและพื้นที่เขตทหาร การขยายตัวของเมืองมีลักษณะเป็นแนวยาวไปตามถนนเพชรเกษม มีสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่ง มีโรงแรม บ้านพัก ร้านอาหาร และสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจำนวนมาก ในปีหนึ่งๆ จึงมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวจำนวนประมาณเกือบ 2 ล้านคน ก่อให้เกิดเม็ดเงินสะพัดในท้องถิ่นปีละกว่า 6 พันล้านบาท โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดเขตเทศบาลเมืองชะอำ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

ทิศใต้ ติดตำบลวังก่พง ตำบลปากน้ำปราณ อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ทิศตะวันออก ติดทะเลอ่าวไทย

ทิศตะวันตก ติดตำบลทับใต้และตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

4. สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญในเขตเทศบาลเมืองหัวหิน

เมืองหัวหิน ซึ่งเป็นพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานเทศบาลเมืองหัวหิน มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญมากมาย ดังนี้

- ชายหาดหัวหิน ชายหาดหัวหินเป็นชายหาดที่สวยงาม มีหาดทรายที่ขาวละเอียด น้ำทะเลใสสะอาด โดยมีจุดลงทะเลจุดใหญ่ที่ถนนดำเนินเกษม

- สวนหลวงราชินี เทศบาลได้พัฒนาปรับปรุงที่ดิน 19 ไร่ บริเวณถนนเลียบริมวังเหนือ ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว และพักผ่อนหย่อนใจแห่งใหม่ของเมือง และสามารถลงชายหาดได้ โดยมีสิ่งอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยวอย่างครบครัน เช่น ลานจอดรถ ศูนย์จำหน่ายสินค้า ห้องอาบน้ำ

- เขานหินเหล็กไฟ เป็นภูเขาที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของเขตเทศบาลติดกับสนามกอล์ฟหลวงหัวหิน ซึ่งเทศบาลได้พัฒนาปรับปรุงจนเป็นจุดชมทัศนียภาพเมืองหัวหินที่สวยงาม มีพระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 7 ทรงนกขนาดใหญ่ พร้อมศูนย์จำหน่ายสินค้าและลานจอดรถที่สะดวกสบาย

- หาดเขาเต่า ชายหาดเล็กๆ เชิงเขาเต่า เงียบสงบ มีพระพุทธรูปขนาดใหญ่หันพระพักตร์ออกสู่ทะเล ห่างจากตัวเมืองหัวหินไปทางทิศใต้ ประมาณ 13 กิโลเมตร

- อ่างเก็บน้ำเขาเต่า ตั้งอยู่ที่ชุมชนเขาเต่า อ่างเก็บน้ำเขาเต่าถือเป็นโครงการพระราชดำริด้านชลประทานแห่งแรกในประเทศไทย ห่างจากตัวเมืองหัวหินไปทางทิศใต้ ประมาณ 13 กิโลเมตร

- ตลาดโต้รุ่งหัวหิน นับเป็นสีสันยามราตรีของหัวหิน เพราะมีแผงจำหน่ายอาหารนานาชนิด ทั้งอาหารไทย อาหารทะเล ขนม และสินค้าพื้นเมือง เช่น ของที่ระลึกที่ผลิตจากเปลือก

- ศูนย์ทอผ้าเขาเต่า สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถได้มีพระราชเสาวนีย์ให้จัดตั้งศูนย์ทอผ้าเขาเต่า เพื่อส่งเสริมอาชีพการทอผ้าของประชาชนในชุมชนเขาเต่า ซึ่งถือเป็นปฐมบทของการส่งเสริมหัตถกรรมและการตั้งศูนย์ศิลปาชีพของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ในเวลาต่อมา ศูนย์ทอผ้าตั้งอยู่ที่ชุมชนเขาเต่าใกล้กับอ่างเก็บน้ำ

- หาดทรายน้อย เป็นชายหาดที่อยู่ทางใต้สุดของเขตเทศบาล ติดกับโครงการพระราชดำริ สวนป่าหาดทรายใหญ่เป็นชายหาดที่เงียบสงบ น้ำทะเลใสสะอาดอยู่ในเขตชุมชนบ้านเขาเต่า ห่างจากตัวเมืองหัวหินไปทางทิศใต้ประมาณ 16 กิโลเมตร

- สวนสนประดิพัทธ์ มีชายหาดที่สวยงามเงียบสงบ มีแนวต้นสนเป็นเอกลักษณ์ของหาด บรรยากาศร่มรื่นเย็นสบายซึ่งอยู่ในความดูแลของกองสวัสดิการทหารบกห่างจากตัวเมืองหัวหินไปทางทิศใต้ประมาณ 9 กิโลเมตร

- พลับพลาที่ประทับ สถานีรถไฟหัวหิน สถานีรถไฟหัวหินเป็นหนึ่งในสถานีรถไฟที่เก่าแก่ที่สุด สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ คือพลับพลาที่ประทับ และตัวสถานีที่มีสถาปัตยกรรมไทยที่สะดุดตาแตกต่างจากสถานีรถไฟทั่วไปในประเทศ พลับพลาที่ประทับได้ย้ายมาจากพระราชวังสนามจันทร์ ในสมัยรัชกาลที่ 6

- เกาะสิงโต ตั้งตั้งอยู่ห่างจากฝั่งสวนสนประมาณ 800 เมตร เป็นเกาะเล็ก ๆ ที่มีผู้นิยมไปตกปลาและดำน้ำ ติดต่อเช่าเรือได้ที่หมู่บ้านเขาตะเกียบ

- จุดชมวิวเขาตะเกียบ วัดที่ตั้งอยู่บนภูเขาชื่อวัดเขาตะเกียบ ซึ่งยื่นออกไปในทะเล ตั้งอยู่ห่างตัวเมืองหัวหินไปทางทิศใต้ 6 กิโลเมตร ภายในบริเวณวัดร่มรื่น เย็นสบายมีรูปปั้นเจ้าแม่กวนอิมประดิษฐานอยู่ เป็นจุดที่สามารถมองเห็นทัศนียภาพอ่าวหัวหินที่งดงามมากจุดหนึ่ง รอบเขาตะเกียบมีที่พักและร้านอาหารให้บริการหลายแห่ง

นอกจากนั้น ยังมีสถานที่น่าสนใจอื่นๆ เช่น ท่าเทียบเรือประมงหัวหิน ตลาดฉัตรไชย ตลาดเพลินวาน ตลาดจ๊กจั่น สวนสาธารณะโผน กิ่งเพชร วิกหัวหิน วัดหัวหิน วัดสุขสำราญ วัดสนามไชย วัดพุทธไสโย วัดราชายตนะบรรพต และวัดบุษยบรรพต เป็นต้น

5. ความสำคัญของข้อมูลท้องถิ่นที่มีต่องานวิจัย

การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาหลักมัคคุเทศก์ได้ใช้พื้นที่เมืองหัวหิน เป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาความรู้ความสามารถของนักศึกษาทั้งด้านการเรียนรู้ข้อมูลท้องถิ่นและฝึกทักษะการเป็นมัคคุเทศก์ และเนื่องจากงานวิจัยนี้ ใช้พื้นที่เมืองหัวหิน เป็นพื้นที่ศึกษา ดังนั้นการทำความเข้าใจกับข้อมูลท้องถิ่นในทุกด้านจะช่วยให้มองเห็นภาพรวมของเมืองหัวหิน ซึ่งจะถูกนำมาเป็นฐานสำหรับการเลือกข้อมูลที่เหมาะสมสำหรับใช้ในงานวิจัยต่อไป

ประวัติความเป็นมาและข้อมูลทั่วไปของเมืองหัวหินเหล่านี้บางส่วน จะถูกบรรจุอยู่ในแผนการสอนรายวิชาหลักมัคคุเทศก์และชุดการเรียนรู้ข้อมูลท้องถิ่นเมืองหัวหิน นอกจากนี้ยังมีข้อมูลที่ใช้สำหรับการบรรยายโดยผู้สอนอีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งจำเป็นต้องค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการเรียนการสอนในรายวิชาหลักมัคคุเทศก์ ซึ่งจะนำมาพัฒนาเป็นชุดการเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการวิจัยที่สอดคล้องกับการเรียนการสอน หรือที่เรียกกันว่า “การวิจัยในชั้นเรียน” ต่อไป

โครงการอบรมยุวมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

โครงการอบรมยุวมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เป็นโครงการบริการทางวิชาการแก่สังคม ของคณะอุตสาหกรรมการโรงแรมและการท่องเที่ยว ซึ่งได้รับอนุมัติงบประมาณแผ่นดินให้ดำเนินโครงการมาอย่างต่อเนื่องตั้งปีงบประมาณ 2551 โดยในปีงบประมาณ 2554 คณะอุตสาหกรรมการโรงแรมและการท่องเที่ยวได้รับอนุมัติงบประมาณแผ่นดิน จำนวน 90,100.- บาท (เก้าหมื่นหนึ่งร้อยบาทถ้วน) โดยมีนายदनัย วินัยรัตน์ เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ ดำเนินโครงการระหว่างวันที่ 15-30 มกราคม 2554 (ดำเนินการเฉพาะวันเสาร์และอาทิตย์) รวม 6 วัน โดยประสานงานกับโรงเรียนบ้านเขาอ่างแก้ว ตั้งอยู่ที่ บ้านหุบฉลา หมู่ที่ 8 ตำบลเขากระปุก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ในการคัดเลือกเยาวชนที่เป็นนักเรียนของโรงเรียนเข้าร่วมโครงการจำนวน 40 คน รวมทั้งใช้พื้นที่และอาคารของโรงเรียนเป็นสถานที่ดำเนินโครงการ และประสานงานกับชุมชนบ้านเขาอ่างแก้ว บ้านหุบฉลา และบ้านผาน้ำหยด ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกัน ในการเตรียมพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวและสถานที่สำคัญของชุมชนเพื่อใช้เป็นพื้นที่ฝึกทักษะมััคคุเทศก์และวิทยากรท้องถิ่นที่เป็นผู้รู้หรือปราชญ์ชาวบ้านเข้าร่วมให้ความรู้แก่เยาวชน ผลการดำเนินโครงการ พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้น ร้อยละ 85 มีความพึงพอใจโครงการ ร้อยละ 85 โดยโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ ร้อยละ 100 ขณะที่ดำเนินโครงการแล้วเสร็จตามเวลาที่กำหนด ร้อยละ 90 (โครงการอบรมยุวมัคคุเทศก์ท้องถิ่น, 2554)

เมื่อดำเนินโครงการเสร็จสิ้นแล้ว ผู้รับผิดชอบโครงการได้สำรวจการนำความรู้และทักษะที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการของเยาวชน ซึ่งเป็นการนำไปใช้ประโยชน์ในท้องถิ่น โดยพบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการ เป็นนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนบ้านเขาอ่างแก้ว ที่มีที่ภูมิลำเนาในพื้นที่โครงการเป็นส่วนใหญ่ และบางส่วนของผู้เข้าร่วมโครงการทำหน้าที่เป็นมััคคุเทศก์ท้องถิ่น จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 15 ของผู้เข้าร่วมโครงการ แสดงให้เห็นว่าเยาวชนในท้องถิ่นมีจิตสำนึกในความภาคภูมิใจในทรัพยากรการท่องเที่ยวของท้องถิ่นตน และมีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์และประชาสัมพันธ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวท้องถิ่นอย่างถูกต้อง รวมทั้งได้รับความรู้และทักษะในการแนะนำและประชาสัมพันธ์ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวท้องถิ่นได้อย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่นตน ในขณะที่เดียวกันเป็นการเปิดโอกาสให้หน่วยงานในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนในท้องถิ่น ซึ่งการดำเนินโครงการทั้งหมดถือเป็นการถ่ายทอดความรู้ทางด้านมััคคุเทศก์และการท่องเที่ยวจากมหาวิทยาลัยฯ ไปสู่ชุมชนท้องถิ่น

ในการดำเนินโครงการอบรมยุวมัคคุเทศก์ท้องถิ่นครั้งนี้ มีปัญหาและอุปสรรคบางประการ เช่น ปัญหาด้านงบประมาณ ซึ่งการได้รับอนุมัติงบประมาณน้อยกว่าที่ตั้งไว้ ทำให้ต้องมีการปรับแก้ไขการใช้จ่ายเงินในหมวดต่างๆ และระยะเวลาโครงการฯ ให้สามารถดำเนินการได้ ส่วนปัญหา

ด้านผู้เข้าร่วมโครงการ ซึ่งเป็นนักเรียนของโรงเรียนบ้านเขาอ่างแก้วส่วนใหญ่มีความต้องการเข้าร่วมโครงการ แต่ส่วนใหญ่ผู้ปกครองไม่อนุญาตให้เข้าร่วมโครงการฯ เนื่องจากโครงการฯ กำหนดให้มีการค้างคืนที่โรงเรียน ซึ่งที่ตั้งของโรงเรียนบ้านเขาอ่างแก้ว ยังเสี่ยงต่อการรักษาความปลอดภัย ทั้งนี้ได้ประสานกับผู้นำชุมชนในการอำนวยความสะดวกเรื่องการรักษาความปลอดภัยตลอดระยะเวลาโครงการฯ ด้วย จากปัญหาดังกล่าว ทำให้มีข้อเสนอแนะหลังการดำเนินโครงการ คือ ควรสร้างสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยในส่วนของเสื้อหรือหมวกสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการ เพื่อเป็นการสร้างจุดสนใจในเชิงประชาสัมพันธ์เมื่อผู้เข้าร่วมโครงการ ศึกษาภาคสนามไปยังสถานที่ต่างๆ และทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการและชุมชนเห็นความสำคัญของโครงการมากขึ้น นอกจากนี้ ในพื้นที่ดำเนินโครงการเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยว แต่ยังมีติดปัญหาในหลายด้าน ซึ่งสามารถนำปัญหาเหล่านั้นมาปรับใช้เป็นหัวข้อการวิจัยชุมชนได้ระดับหนึ่ง หากมีนักวิจัยเสนอโครงร่างการวิจัยในพื้นที่ดังกล่าว ที่มีคุณภาพการวิจัยเพียงพอ มหาวิทยาลัยควรสนับสนุนเพื่อการแก้ปัญหาชุมชนอย่างแท้จริงด้วยองค์ความรู้ที่ผ่านกระบวนการวิจัย

หลังจากดำเนินโครงการเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยได้รับงบประมาณเงินรายได้ ปี พ.ศ.2554 จำนวน 5,000.- บาท (ห้าพันบาทถ้วน) ให้ดำเนินโครงการวิจัยในชั้นเรียน เรื่อง การพัฒนาชุดการเรียนรู้ข้อมูลท้องถิ่นเมืองหัวหิน เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนรายวิชาหลักมัธยมศึกษาสำหรับนักศึกษาคณะอุตสาหกรรมการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ พร้อมทั้งวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักศึกษาและความพึงพอใจหลังการใช้คู่มือการเรียนรู้ข้อมูลท้องถิ่นเมืองหัวหิน ซึ่งส่วนหนึ่งของแนวคิดการทำวิจัยในครั้งนี้ เป็นผลมาจากประสบการณ์การดำเนินโครงการอบรมยุวมัคคุเทศก์ท้องถิ่น โดยเฉพาะโครงการที่ดำเนินการในปีงบประมาณ 2554 ในพื้นที่บ้านเขาอ่างแก้ว หมู่ที่ 13 ตำบลเขากระปุก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี นั้น พบว่า ยังมีข้อด้อยของการฝึกทักษะมัคคุเทศก์ให้กับเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ เนื่องจาก เยาวชนรับฟังการบรรยายจากวิทยากรทั้งจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ และผู้รู้ของชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งการรับฟังเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอสำหรับการสร้างความรู้ความเข้าใจ โดยสังเกตได้จากผลการวัดความรู้ของผู้เข้าร่วมโครงการที่แม้ทุกคนจะมีความรู้เพิ่มขึ้นหลังการอบรมแต่ก็เพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยที่ไม่สูงนัก ประกอบกับในช่วงของการทดสอบภาคปฏิบัติด้วยการบรรยายโดยใช้ทักษะมัคคุเทศก์ที่ได้รับการอบรมมาแล้วพบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ ยังไม่สามารถบรรยายได้ในระดับดีนัก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระยะเวลาในการอบรมที่ไม่นาน ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการไม่ได้รับการฝึกฝนมากพอสำหรับการทำหน้าที่มัคคุเทศก์ท้องถิ่นในระดับความสามารถที่น่าพึงพอใจได้

ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโครงการด้วย จึงมีความคิดว่า หากการอบรมให้ความรู้ในพื้นที่จริงของการดำเนินโครงการนั้น มีคู่มือการนำชมหรือคู่มือสำหรับการเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ก็จะช่วยให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีความเข้าใจและสามารถนำความรู้ที่นำมาใช้สำหรับการฝึกทักษะ
 ฝึกทักษะได้ในระดับดีขึ้น จากแนวคิดนี้ นำมาสู่การดำเนินโครงการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งถือเป็นการ
 ทดลองใช้เครื่องมือช่วยในการเรียนการสอน ซึ่งเปรียบเสมือนเครื่องมือในการอบรมยุวมัคคุเทศก์
 ท้องถิ่นในครั้งต่อไป ด้วยการพัฒนาชุดการเรียนรู้ข้อมูลท้องถิ่นเมืองหัวหิน สำหรับประกอบการเรียน
 การสอนในรายวิชาหลักมัคคุเทศก์ ของคณะอุตสาหกรรมการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัย
 เทคโนโลยีราชมงคล ที่ทดลองใช้กับการเรียนรู้ในสถานที่จริงและฝึกทักษะมัคคุเทศก์ให้กับนักศึกษา
 และใช้นักศึกษาเหล่านี้เป็นมัคคุเทศก์ที่เลี้ยงในการดำเนินโครงการอบรมยุวมัคคุเทศก์ในครั้งต่อไป
 ประกอบกับการสร้างคู่มือการเรียนรู้ในพื้นที่ชุมชนที่เป็นพื้นที่ดำเนินโครงการ จะช่วยสร้าง
 ประสิทธิภาพการอบรมให้กับเยาวชนในท้องถิ่นมากขึ้นด้วย ซึ่งถือเป็นบูรณาการประสบการณ์จากการ
 ดำเนินโครงการบริการวิชาการแก่สังคมสู่งานวิจัยในครั้งนี้ และจะนำผลจากการวิจัยในครั้งนี้ไปต่อยอด
 ปรับปรุงคู่มือการเรียนรู้ข้อมูลท้องถิ่นในการดำเนินโครงการอบรมยุวมัคคุเทศก์ท้องถิ่นในครั้งต่อไป

คณะอุตสาหกรรมการโรงแรมและการท่องเที่ยว ได้รับอนุมัติให้ดำเนินโครงการอบรม
 ยุวมัคคุเทศก์ท้องถิ่น โดยมีนายदनัย วินัยรัตน์ และดร.นิภารัตน์ สายประเสริฐ มาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่
 ปีงบประมาณ พ.ศ.2552 จนถึงปัจจุบัน โดยในปีงบประมาณ พ.ศ.2552 ดำเนินโครงการในพื้นที่
 ตำบลป่าเต็ง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ตำบลหนองพลับและตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอ
 หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในปีงบประมาณ พ.ศ.2553 ดำเนินโครงการในพื้นที่บ้านป่าละอู ตำบล
 ห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และในปีงบประมาณ พ.ศ.2554 ดำเนินโครงการ
 ในพื้นที่บ้านเขาอ่างแก้ว ตำบลเขากระปุก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งการดำเนินโครงการในทุก
 ครั้ง มีลักษณะการดำเนินโครงการที่คล้ายคลึงกัน โดยส่วนหนึ่งของโครงการได้ใช้นักศึกษาสาขาวิชา
 การท่องเที่ยว ที่ผ่านการเรียนในรายวิชาหลักมัคคุเทศก์มาแล้ว เป็นมัคคุเทศก์ที่เลี้ยงหรือมัคคุเทศก์
 ต้นแบบในโครงการ ซึ่งสามารถนำไปตอบโจทย์การประกันคุณภาพการศึกษาในส่วนของบูรณา
 การวิชาการโดยนักศึกษาไปสู่การบริการวิชาการในโครงการอบรมยุวมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

ด้วยความจำเป็นในการดำเนินการด้านการประกันคุณภาพดังกล่าว จึงจำเป็นต้องให้
 ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้ด้านการท่องเที่ยวและความสามารถด้านทักษะการเป็นมัคคุเทศก์
 ของนักศึกษาเป็นอย่างดี ก่อนจะนำความรู้และทักษะเหล่านี้ไปถ่ายทอดต่อไป ซึ่งกระบวนการคิดนี้
 นำไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการฝึกทักษะการเป็นมัคคุเทศก์ ได้แก่
 รายวิชาหลักมัคคุเทศก์ ซึ่งเป็นรายวิชาซีบั้งคับ ที่ถือเป็นหัวใจของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต
 สาขาวิชาการท่องเที่ยว ที่ต้องพัฒนานักศึกษาให้มีความพร้อม ด้วยกระบวนการพัฒนาการเรียน
 การสอน โดยใช้วิธีการต่างๆ ซึ่งวิธีการเหล่านี้ควรได้รับการวิเคราะห์วิจัยถึงความเหมาะสมสำหรับการ
 นำมาใช้พัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาผู้เรียน วิธีการหนึ่งที่มีความเหมาะสม คือการ
 ดำเนินการ “วิจัยในชั้นเรียน” ในหัวข้อที่เกี่ยวข้องนั่นเอง

การวิจัยในชั้นเรียน

การเรียนการสอนเป็นกระบวนการหนึ่งของระบบการศึกษา อันเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างครู นักเรียน และสภาพแวดล้อมต่างๆ ซึ่งอาจเกิดขึ้นภายในห้องเรียน นอกห้องเรียน (ในความหมายของห้องสี่เหลี่ยมที่เป็นส่วนหนึ่งของอาคารเรียน) หรือไม่ใช่ห้องเรียนก็ได้ กระบวนการเรียนการสอนมีองค์ประกอบต่างๆ ได้แก่ ครู นักเรียน หลักสูตร สื่อ นวัตกรรม วิธีการสอน แบบทดสอบ สภาพบรรยากาศในห้องเรียน กลุ่มเพื่อน ฯลฯ ทั้งนี้เป็นที่เข้าใจกันแล้วว่า เป้าหมายอันเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา คือ “คุณภาพการเรียนของนักเรียน” ครูจึงเป็นบุคคลที่มีส่วนสำคัญต่อการทำให้การดำเนินงานการศึกษาเป็นไปตามเป้าหมาย แต่ปัญหาหนึ่งที่พบ คือ ครูไม่รู้จักนักเรียน ไม่รู้ว่่านักเรียนของตนเป็นใคร มีจุดเด่นจุดด้อยในเรื่องใดบ้าง มีศักยภาพมากน้อยเพียงใด ปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นเพราะครูไม่มีการศึกษาปัญหาของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ชัดเจน และเพียงพอในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ทั้งๆ ที่ครูเหล่านั้นอยู่กับปัญหาการเรียนการสอนตลอดเวลา แต่มีงานวิจัยที่เกิดจากครู หรือมีผลงานของครูด้านการวิจัยทางการศึกษาน้อยมากที่มีการพิมพ์เผยแพร่ออกมาที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยทางการศึกษาของครูมีน้อย ดังนั้นการสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ครูในด้านรูปแบบ และวิธีการวิจัยในชั้นเรียน (Classroom Action Research) เพื่อที่ครูจะได้ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน และหาวิธีการแก้ไข ปัญหาเหล่านั้น หรือค้นหา พัฒนาวิธีการเพื่อนำมาใช้พัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

1. ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียน

การวิจัยในชั้นเรียน เป็นรูปแบบหนึ่งของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งเป็นการวิจัยที่มุ่งแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าเป็นครั้งๆ ไป หรือเป็นเรื่องใดเรื่องหนึ่งในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ผลการวิจัยที่ค้นพบนี้ไม่สามารถนำไปใช้อ้างอิงกับกลุ่มอื่นๆ ได้ เพราะเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในวงจำกัด หรือเป็นปัญหาเฉพาะที่ เช่น ปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียนบางอย่างที่ครูต้องการคำตอบมาอธิบายเฉพาะที่เกิดขึ้นในห้องที่ตนรับผิดชอบอยู่เท่านั้น ไม่เกี่ยวกับปัญหาของห้องเรียนอื่นๆ การศึกษาปัญหาลักษณะนี้ เรียกว่า การวิจัยในชั้นเรียน (Classroom Action Research) ซึ่งเป็นรูปแบบของการวิจัยที่ครูกำลังให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะสามารถนำไปใช้เพื่อการศึกษา และการวิจัยในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงของห้องเรียน กล่าวได้ว่า การวิจัยในชั้นเรียนเป็นวิธีการวิจัยที่ออกแบบ และพัฒนาขึ้นมาเพื่อช่วยให้ครูสามารถค้นพบว่ามีอะไรเกิดขึ้นในห้องเรียนบ้าง และยังช่วยให้ครูทราบข้อมูลที่จะนำไปใช้เพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนที่จะมีขึ้นต่อไปในอนาคต โดยเลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงบรรยาย หรือการวิจัยเชิงทดลอง อย่างไม่อย่างหนึ่งเป็นวิธีการศึกษาการวิจัยในชั้นเรียน

การวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง การสำรวจปัญหาและการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน โดยการสร้างและพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน และทำการทดลองกับนักเรียนในความรับผิดชอบงานสอนของครุรวมทั้งกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนของครูและผลของการวิจัยได้ถูกนำมาปรับปรุงการปฏิบัติงานสอนในชั้นเรียนของครู (ลัดดา คำพลงาม, 2540) จากการศึกษาที่ครูผู้สอนเป็นนักวิจัยหรือผู้ดำเนินการวิจัยเอง จึงส่งผลให้ครูมีทักษะ มีความรู้ใหม่ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ จนเกิดความเข้าใจในปัญหาที่เกิดขึ้นจนหาแนวทางแก้ไขได้สำเร็จ ทำให้เป็นคนมีความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจในวิชาชีพครู และการวิจัยในชั้นเรียน ยังเป็นการวิจัยในบริบทของชั้นเรียนและมุ่งนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนของตน (ทีศนา แคมมณี, 2540) นอกจากนั้นการวิจัยในชั้นเรียนยังเป็นการพัฒนาทางเลือกในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพได้อย่างเหมาะสมเกิดประสิทธิผล และมีประสิทธิภาพมากที่สุดในชั้นเรียน

การวิจัยชั้นเรียนคือ การพัฒนาทางเลือกในการแก้ปัญหา หรือพัฒนาคุณภาพได้อย่างเหมาะสม เกิดประสิทธิผล มีประสิทธิภาพที่สุดในชั้นเรียน เพราะการวิจัยชั้นเรียนไม่เพียงแต่เป็นกระบวนการค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบ หรือเป็นแต่การศึกษาหาคำตอบโดยอาศัยวิธีที่นำเชื่อถือได้เท่านั้น แต่ยังเน้นที่การแก้ปัญหาในชั้นเรียนอีกด้วย (กรมสามัญศึกษาหน่วยศึกษานิเทศก์, 2540) ในขณะที่ สุวิมล ว่องวานิช (2544: 11) ได้ให้ความหมายว่า คือการวิจัยที่ทำโดยครูผู้สอนในห้องเรียนเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียนและนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน เป็นการวิจัยที่ต้องทำอย่างรวดเร็ว นำผลไปใช้ทันทีและสะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานต่างๆ ของตนเองและกลุ่มเพื่อนร่วมในโรงเรียนได้มีโอกาสอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในแนวทางที่ได้ปฏิบัติ และผลที่เกิดขึ้นเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป ส่วน อุทุมพร จามรมาน (2537: 16) ได้ให้ความหมายของการวิจัยชั้นเรียนหรือการวิจัยของครู คือ การวิจัยที่ทำโดยครูของครูเพื่อครูและสำหรับครูเป็นการวิจัยที่ครูจะเป็นผู้ตั้งปัญหาในการเรียนการสอนออกมาแล้วแสวงหาข้อมูล เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยกระบวนการที่เชื่อถือได้ และผลการวิจัยจะเป็นคำตอบที่ถูกนำไปใช้แก้ปัญหาของตนได้

การวิจัยในชั้นเรียนเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ดังนั้น จึงมีกระบวนการวิจัยที่แตกต่างจากการวิจัยตามรูปแบบ (Formal Research) เนื่องจากการวิจัยตามรูปแบบมีรายละเอียดและรูปแบบที่จะต้องยึดถืออยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิดข้อยุ่งยากและข้อจำกัดในการทำวิจัยเป็นอย่างมากโดยเฉพาะกับผู้ที่ไม่มีความรู้พื้นฐาน หรือความรู้ทางด้านระเบียบวิธีวิจัยที่ดีพอ วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการจึงถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่อแก้ไขข้อยุ่งยากที่เกิดจากการวิจัยตามรูปแบบและมีความเหมาะสมสำหรับครูในการนำมาใช้ศึกษาเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในห้องเรียน มีการลดขั้นตอน และข้อจำกัดที่เป็นของ

การวิจัยตามรูปแบบลงไป ทำให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจและนำไปใช้ ซึ่งสามารถเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการวิจัยตามรูปแบบกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

ตาราง 1: ข้อเปรียบเทียบระหว่าง Formal Research กับ Action Research

หัวข้อ	Formal Research	Action Research
1. ผลการวิจัย	มีความกว้างขวาง และครอบคลุม อ้างอิงไปใช้กับกลุ่มอื่นได้	เฉพาะที่ เฉพาะเรื่อง ไม่สามารถ อ้างอิงไปใช้กับกลุ่มอื่นได้
2. จุดมุ่งหมายของการวิจัย	มุ่งศึกษา ค้นหาความรู้เพื่อนำไปใช้ กับบุคคล หรือสถานการณ์ทั่วไป ไม่เจาะจง	มุ่งศึกษา ค้นหาความรู้เพื่อนำไปใช้ กับบุคคล หรือสถานการณ์เฉพาะที่ ใดที่หนึ่ง
3. วิธีการกำหนดปัญหา ที่นำมาศึกษา	ศึกษาจากปัญหาวิจัยที่ทำมาก่อน หรือปัญหาที่มีมุมมองกว้าง	ได้จากปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า หรือจากเป้าหมายในขณะนั้น
4. กระบวนการที่ใช้ในการ ค้นคว้าเอกสารและงานวิจัย	ทำอย่างกว้างขวาง ชัดเจน และเป็น แหล่งปฐมภูมิ	ค้นคว้าอย่างง่าย ๆ และเป็นแหล่ง ทุติยภูมิ
5. วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง	ใช้วิธีการสุ่มเลือกโดยใช้วิธีการ ทางสถิติ และความน่าจะเป็น	เป็นนักเรียนในห้องเรียน หรือผู้ทำงานร่วมกัน
6. แบบแผนการวิจัย	มีการควบคุมตัวแปรอย่างเข้มงวด และใช้ระยะเวลายาวนาน	ตัดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นบางอย่าง ออกไป ใช้ระยะเวลาสั้น ไม่เข้มงวด ในการควบคุมตัวแปร
7. กระบวนการวัดผล	ประเมินผล และมีการวัดก่อน การทดลอง ระหว่างการทดลอง และ หลังการทดลอง	วัดตามแบบปกติหรือใช้แบบทดสอบ มาตรฐาน
8. การวิเคราะห์ข้อมูล	ใช้วิธีการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ หรือวิธีการเชิงคุณภาพ	ขึ้นอยู่กับความชัดเจนของการกระทำ เสนอเป็นข้อมูลดิบ และ ไม่เน้นการทดสอบนัยสำคัญ ทางสถิติ ซึ่งจะมีหรือไม่มีก็ได้
9. การประยุกต์ใช้ผลการวิจัย	ยึดความสอดคล้องตามทฤษฎี	ยึดความสอดคล้องในการปฏิบัติ
10. ระยะเวลาในการศึกษา	ใช้ระยะเวลานานเป็นภาคเรียน หรือปีการศึกษา หรือมากกว่านั้น	ใช้ระยะเวลานั้นๆ ตามหัวข้อ หรือประเด็นที่ศึกษา

จะเห็นว่า รูปแบบของการวิจัยปฏิบัติการ มีความสอดคล้องกับธรรมชาติของการเรียน การสอนและเหมาะสำหรับครูที่ไม่มีความรู้ในระเบียบวิธีวิจัย เนื่องจากได้ลดกฎเกณฑ์บางอย่างของการวิจัยตามรูปแบบออกไป ทำให้ครูสามารถนำวิธีการวิจัยในชั้นเรียนไปใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นมาแล้ว หรือกำลังจะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคตได้ และยังช่วยให้ครูได้ทราบว่า มีอะไรเกิดขึ้น

ในห้องเรียนของตนบ้าง หรือจะพัฒนาการเรียนการสอน หรือผลการเรียนรู้ของนักเรียนให้ดีขึ้นได้อย่างไร และที่สำคัญคือ ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยในชั้นเรียนต้องไม่ยาวนานเกินไป ส่วนมากใช้เป็นสัปดาห์ หรือตามประเด็นของหัวข้อที่ครูต้องการศึกษาในแต่ละครั้ง

จากความหมายการวิจัยในชั้นเรียนที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง กระบวนการแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอน โดยการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน เพื่อกำหนดแนวทางในการสร้างและพัฒนาวัตกรรมการทดลองใช้ในชั้นเรียน โดยครูผู้สอนปฏิบัติการร่วมกับนักเรียนในชั้นเรียน ถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ แล้วนำผลผลิตและผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษามาแก้ไขและพัฒนาการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบตามหลักวิชาการการวิจัย ส่งผลต่อการสร้างเสริมศักยภาพให้กับผู้สอนและผู้เรียนด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. หลักการและแนวคิดของการวิจัยในชั้นเรียน

การวิจัยในชั้นเรียน คือ กระบวนการแสวงหาความรู้อันเป็นความจริงที่เชื่อถือได้ในเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนในบริบทของชั้นเรียน ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การพัฒนางานการจัดการเรียนการสอนของครู ลักษณะของการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) คือ เป็นการวิจัยควบคู่ไปกับการปฏิบัติงานจริง โดยมีครูเป็นทั้งผู้ผลิตงานวิจัย และผู้บริโภคผลการวิจัย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือครูเป็นนักวิจัยในชั้นเรียนครูนักวิจัยจะตั้งคำถามที่มีความหมายในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน แล้วจะวางแผนการปฏิบัติงานและการวิจัย หลังจากนั้นครูจะดำเนินการจัดการเรียนการสอนไปพร้อมๆ กับทำการจัดเก็บข้อมูลตามระบบข้อมูลที่ได้ออกแบบการวิจัยไว้ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์สรุปผลการวิจัย นำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแล้วจะพัฒนาข้อความรู้ที่ได้นั้นต่อไปให้มีความถูกต้องเป็นสากลและเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้นต่อการพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนของครูให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นไป

โดยทั่วไปแล้วประชากรเป้าหมายของการวิจัยในชั้นเรียนจะถูกจำกัดเป็นกลุ่มนักเรียนในความรับผิดชอบของครูนักวิจัยเท่านั้น และข้อความรู้ที่ได้มักจะมีเฉพาะเจาะจงจะเกี่ยวกับสภาพปัญหาและผลการพัฒนานักเรียนในชั้นเรียนของครูนักวิจัยเป็นสำคัญ

เนื่องจากการวิจัยในชั้นเรียนเป็นรูปแบบหนึ่งของการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ใช้เพื่อการศึกษาสภาพที่ เกิดขึ้นภายในห้องเรียนโดยมีครูเป็นผู้ดำเนินการ จึงมีหลักการและแนวคิดดังนี้

- 1) เป็นการศึกษาค้นคว้าที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในห้องเรียน
- 2) เป็นการหาแนวทางในการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร วิธีสอน การจัดกิจกรรม สื่อ แบบฝึก และวิธีการวัดและประเมินผล
- 3) เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอน

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัยในชั้นเรียน

จากหลักการและแนวคิดของการวิจัยในชั้นเรียน เราสามารถกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยในชั้นเรียน ได้ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ
- 2) เพื่อพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน
- 3) เพื่อการพัฒนา ปรับปรุงหลักสูตร และนวัตกรรม
- 4) เพื่อพัฒนา ปรับปรุงเทคนิคการวัดและประเมินผล
- 5) เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครู - อาจารย์
- 6) เพื่อพัฒนาเทคนิคการเรียนการสอน

4. ลักษณะของการวิจัยในชั้นเรียน

การวิจัยในชั้นเรียน เป็นการวิจัยที่เกิดจากการศึกษาโดยครูซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์หรือสถานการณ์ของห้องเรียนในขณะที่ทำกิจกรรมการเรียนการสอนในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง แล้วทำการเขียนรายงานผลการศึกษาออกมาในรูปแบบของงานวิจัยในชั้นเรียน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในครั้งต่อไป ดังนั้น การวิจัยในชั้นเรียนจึงมีลักษณะดังนี้

- 1) เป็นงานวิจัยที่มุ่งค้นหารูปแบบ และวิธีการที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน
- 2) เป็นงานวิจัยที่มุ่งพัฒนาคุณภาพของตัวผู้เรียนและประสิทธิภาพของครูผู้สอน
- 3) เป็นงานวิจัยที่มุ่งศึกษา สำนวจสภาพที่ปรากฏตามความต้องการ ความคิดเห็น และความสนใจของบุคคลในห้องเรียน

5. รูปแบบของการวิจัยในชั้นเรียน

การวิจัยในชั้นเรียนมีลักษณะเฉพาะที่เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนางานการจัดการเรียนการสอน รูปแบบของการวิจัยในชั้นเรียนนั้นเป็นโปรแกรมการวิจัย (Research Program) แบบการวิจัยและการพัฒนา (Research and Development) โดยเน้นสาระความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการเข้าใจสภาพปัญหาและวิธีการแก้ไข ตลอดจนนวัตกรรมในการพัฒนางานตามสภาพที่เป็นจริงในกระบวนการของการพัฒนางานนั้นมีขั้นตอนใหญ่ๆ 4 ขั้นตอนกล่าวคือ

- 1) การกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาที่ต้องการหรือกำหนดสภาวะที่เรียกว่าพัฒนาแล้วให้ชัดเจน
- 2) การประเมินสภาวะเริ่มต้น เพื่อดูสภาพหรือสภาวะในปัจจุบันว่ามีลักษณะอย่างไร และแตกต่างจากสภาวะเป้าหมายที่ต้องการในลักษณะใด
- 3) การวางกระบวนการและการดำเนินการพัฒนา และปรับปรุงแก้ไขไปเรื่อยๆ โดยมีขั้นตอนย่อย คือ

3.1) การพิจารณาทางเลือกต่างๆ ในการเปลี่ยนแปลงจากสถานะเริ่มต้นไปสู่สถานะเป้าหมาย

3.2) การประเมินทางเลือกต่างๆ เพื่อตัดสินใจเลือกทางที่ดีที่สุดและเหมาะสมที่สุดในการพัฒนา

3.3) การดำเนินการพัฒนาตามแผนของทางเลือกที่เลือกไว้

3.4) การติดตามกำกับและประเมินการดำเนินงานเพื่อให้รู้ว่า การพัฒนา กำลังเป็นไปในทิศทาง และลักษณะที่ต้องการใช้หรือไม่ และเพื่อให้รู้ว่า จะต้องปรับเปลี่ยนอะไรอีกเพื่อให้ไปสู่เป้าหมายที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผลจากขั้นนี้จะทำให้ได้แผนดำเนินการในระยะต่อไป อันเป็นแผนที่ปรับปรุงพัฒนาจากขั้น 3.3)

3.5) การดำเนินการพัฒนาตามแผนฉบับที่ปรับปรุง

3.6) ติดตามกำกับและประเมินการทำงานตามแผนฉบับปรับปรุง

4) การประเมินผลรวมสรุปว่า ได้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนามากน้อยเพียงใด

เมื่อนำกระบวนการพัฒนาดังกล่าวมาพิจารณาร่วมกับโปรแกรมการวิจัยในชั้นเรียนแล้ว รูปแบบของการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านใดด้านหนึ่ง ภายใต้บริบทหนึ่งน่าจะเป็นโปรแกรมการวิจัยที่มีระยะของการทำวิจัยอย่างน้อย 3 ระยะ ดังนี้คือ

ระยะแรก เป็นการวิจัยเพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาของการเรียนและการจัดการเรียนการสอนการวิจัยในระยะนี้ ครูควรมองภาพเป้าหมายของการพัฒนาซึ่งอาจมีลักษณะเป็นขั้นหรือเส้นพัฒนาการของผู้เรียนในด้านต่างๆ ให้ชัดเจน ความรู้ส่วนนี้จะมาจากการศึกษาเอกสารหลักสูตร คู่มือการสอน แบบเรียนต่างๆ เป้าหมายของการพัฒนา และเส้นพัฒนาการนี้จะเป็นกรอบทฤษฎีที่สำคัญที่จะใช้เป็นเกณฑ์หรือเป็นกรอบในการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาอันเป็นสถานะเริ่มต้นก่อนการพัฒนา (baseline) การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหานี้ อาจใช้การวิจัยสำรวจ โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิในระบบข้อมูลของห้องเรียนและในโรงเรียนที่มีอยู่แล้ว เช่นคะแนนผลการเรียนและข้อมูลต่างๆ จากสมุดพก ข้อมูลจากหน่วยแนะแนวและฝ่ายกิจการนักเรียนของโรงเรียน หรือข้อมูลภูมิหลังของนักเรียนที่โรงเรียนได้บันทึกไว้แล้วเป็นต้น นอกจากนี้ นักวิจัยยังอาจทำการศึกษากรณี (Case Study) นักเรียนกลุ่มต่างๆ ที่น่าสนใจเพื่อให้ได้ภาพที่ถูกต้องครบถ้วนของสถานะเริ่มต้นของปัญหาในการเรียนและการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่ทางเลือกต่างๆ ในการแก้ไขปัญหา

ระยะที่สอง เป็นการวิจัยเพื่อทดลองวิธีการพัฒนา หรือนวัตกรรมทางการเรียนการสอนจากผลการวิจัยในระยะที่ 1 นักวิจัยจะสามารถระบุปัญหาจริงที่สมควรได้รับการแก้ไขและพัฒนา ทางเลือกในการแก้ไขและพัฒนานี้ อาจจะเป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่หรือ

การใช้นวัตกรรมเข้ามาช่วยในการจัดกิจกรรม ในระยะที่สองนี้ นักวิจัยจะสร้างวิธีการ และเครื่องมือ หรือนวัตกรรมที่จะใช้ในการพัฒนาแล้วทำการศึกษาคุณภาพของวิธีการหรือ นวัตกรรม ดังกล่าว ใน 2 ลักษณะ คือลักษณะแรกเป็นการศึกษาคุณภาพ โดยการพัฒนาความเหมาะสมตามเหตุผล ซึ่งอาจขอความร่วมมือจากเพื่อนครูศึกษานิเทศก์ และผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นช่วยพิจารณาความ เหมาะสมลักษณะที่สองเป็นการทดลองใช้สอนนักเรียนรูปแบบของการทดลองในระยะนี้ อาจเป็น แบบการทดลองกลุ่มเดียวโดยมีการสังเกตพฤติกรรมเริ่มต้นของนักเรียนในช่วงเวลาหนึ่งแล้วทดลองใช้ นวัตกรรมหรือวิธีการสอนที่สร้างขึ้นใหม่ แล้วสังเกตพฤติกรรมสิ้นสุดอีกระยะหนึ่ง ต่อจากนั้น นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมเริ่มต้นมาเปรียบเทียบกับพฤติกรรมสิ้นสุด เพื่อวิเคราะห์ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนว่า เป็นไปตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ ผลจากการทดลอง ในระยะแรกนี้จะทำให้นักวิจัยทราบว่าวิธีการหรือนวัตกรรมที่สร้างขึ้นมานี้ใช้ได้หรือไม่เพียงไร และจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขอย่างไร หลังจากนั้นก็จะทำการปรับปรุงแก้ไขและทดลองใหม่จน ผลการทดลองบ่งชี้ว่าสามารถพัฒนานักเรียนได้ตามที่คาดหวัง

ระยะที่สาม เป็นระยะที่ครูนักวิจัยต้องการพิสูจน์ความจริงที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้นเกี่ยวกับ ผลหรือวิธีการหรือนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นมาต่อการเรียนของนักเรียน ในขั้นนี้ครูจะทำการวิจัย เชิงทดลอง โดยจะมีกลุ่มควบคุมและมีการควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนต่างๆ ให้มากขึ้นเพื่อให้ผล การพิสูจน์มีความตรงความตรงภายนอกมากยิ่งขึ้นถ้าต้องการให้ความรู้ที่ได้มีความเป็นสากลภายใน และมากยิ่งขึ้นควรทำการทดลองในหลายบริบทจากโปรแกรมการวิจัยที่มี 3 ระยะดังกล่าว จะเห็น ได้ว่าการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อให้เกิดความรู้ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนาที่ผ่านการพิสูจน์แล้วว่าได้ผลนั้น ควรต้องใช้เวลาอย่างน้อยสัก 3 ปี โดยใช้เวลาประมาณ 1 ปี ในแต่ละระยะดังนี้แล้ว ผลการทำวิจัย ในชั้นเรียนจะทำให้เกิดการพัฒนา ผู้เรียน ผู้สอน และองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ตามที่คาดหวังที่สำคัญที่สุดคือตัวครูเองจะมีการทำงานในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ การวางแผนที่ดีของครูจะทำให้ได้เห็นภาพของงานตลอดแนว ครูสามารถวางแผนงานได้ตรงตามหลักสูตร และสภาพปัจจุบันปัญหาและเป็นแผนที่มีคุณค่าและ มีความหมายสำหรับครู การเตรียมเครื่องมือต่างๆ ในการทำงานจะเป็นไปอย่างมีความหมาย การปฏิบัติการสอนของครูจะเป็นไปอย่างมีหลัก มีเป้าหมายและมีชีวิตชีวา ในอีกมุมมองหนึ่งของ วิธีชีวิตของการวิจัยในชั้นเรียนนี้ครูจึงเป็นนักเรียนในศาสตร์ของการสอนอยู่ตลอดเวลาและอย่างต่อเนื่อง ส่วนสภาพชีวิตจริงของนักเรียนในชั้นเรียนและนอกชั้น จะกลายเป็นครูให้ครูได้ศึกษาและฝึกฝน วิทยายุทธอย่างสร้างสรรค์ในศาสตร์แห่งการสอน

ครูนักวิจัยจะพัฒนาไปสู่ความเป็นครูมืออาชีพที่มีวิจรรย์ญาณและเป็นอิสระเพราะ สามารถควบคุมกำกับการทำงานของตัวเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสร้างสรรค์ ครูจะ มองเห็นเป้าหมายของการทำงาน มองเห็นภาพของงานตลอดแนวแล้วมองมือพัฒนา และปรับปรุง

พัฒนา การปฏิบัติงานไปเรื่อยๆ อย่างไม่สิ้นสุดด้วยความสุขในการทำงาน เพราะได้ประจักษ์ในผลของการทำงานที่เกิดขึ้นกับนักเรียน และผลที่เกิดขึ้นในการ พัฒนาความเป็นนักวิชาชีพของตนเอง (สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม, 2538)

กิจกรรมการเรียนการสอนมีองค์ประกอบมากมายที่เข้ามามีส่วนที่ทำให้การเรียนการสอนสามารถดำเนินการได้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา การวิจัยในชั้นเรียนจึงมีรูปแบบหรือแนวทางในการศึกษา ดังนี้

1) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับวิธีการ หรือรูปแบบเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอน การวิจัยด้านนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับ

- 1.1) การปรับเปลี่ยน และพัฒนาวิธีการสอน
- 1.2) ทดลองสอนด้วยเทคนิค และวิธีการต่างๆ
- 1.3) ค้นหาวิธีการใหม่ๆ เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้เรียน
- 1.4) การสร้างแบบฝึกทักษะด้านต่างๆ ของผู้เรียน
- 1.5) เทคนิค วิธีการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้
- 1.6) หาแนวทางในการแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียน

2) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของการเรียนการสอน การวิจัยด้านนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับ

- 2.1) ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน
- 2.2) ความรู้เดิมกับพัฒนาการของการเรียนรู้
- 2.3) ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนของผู้เรียน
- 2.4) การวิเคราะห์หลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้
- 2.5) ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการวัดประเมินผล
- 2.6) บรรยากาศในห้องเรียนกับผลการเรียนรู้ของนักเรียน

3) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะ และรูปแบบของหลักสูตร การวิจัยด้านนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับ

- 3.1) การประเมินหลักสูตร
- 3.2) การติดตามการใช้หลักสูตร
- 3.3) การพัฒนาหลักสูตร
- 3.4) การพัฒนาเทคนิคการวัดและประเมินผล
- 3.5) วิเคราะห์ความเหมาะสมของรายวิชาต่างๆ

4) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การวิจัยด้านนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับ

- 4.1) การประเมิน ติดตามการใช้แผนการสอน

- 4.2) การทดลองใช้วิธีการสอนหรือชุดการสอน
- 4.3) การสร้างสื่อ แบบฝึก ชุดการสอน หนังสือ นวัตกรรม
- 4.4) ผลการใช้สื่อ แบบฝึก ชุดการสอน หนังสือ นวัตกรรม
- 4.5) การจัด หรือใช้รูปแบบของกิจกรรมการเรียนการสอน
- 4.6) เจตคติของครู - อาจารย์ นักเรียนที่มีต่อรายวิชาต่างๆ
- 4.7) บรรยากาศในห้องเรียน และโรงเรียน
- 4.8) การจัดห้องเรียน และห้องปฏิบัติการต่างๆ
- 5) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับเทคนิค วิธีการ และรูปแบบของการวัดและประเมินผล การวิจัยด้านนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับ
 - 5.1) การสร้างและพัฒนาแบบทดสอบแบบต่างๆ
 - 5.2) การวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบทดสอบ
 - 5.3) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 5.4) การหาความสัมพันธ์ของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาต่างๆ
 - 5.5) การหาปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 6) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสื่อ เทคโนโลยี และนวัตกรรม การวิจัยด้านนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับ
 - 6.1) การพัฒนาสื่อการสอน
 - 6.2) การหาประสิทธิภาพของสื่อการสอน
 - 6.3) การเปรียบเทียบวิธีสอนแบบต่างๆ
 - 6.4) การเปรียบเทียบประสิทธิภาพของสื่อการสอน
 - 6.5) ศึกษาผลการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน
 - 6.6) ศึกษาผลการเรียนรู้ที่เกิดจากการใช้นวัตกรรม
 - 6.7) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาต่างๆ ที่เกิดจากการใช้สื่อ

6. ขั้นตอนการวิจัยในชั้นเรียน

ประวัตติ เอรารวรรณ (2542: 5) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนของการทำวิจัยในชั้นเรียนในลักษณะเดียวกัน ว่ามี 4 ขั้นตอน คือ

- 1) การสำรวจสภาพการปฏิบัติงาน (Reconnaissance)
- 2) การวางแผน (Planning)
- 3) การลงมือปฏิบัติ (Action)
- 4) การสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection) และรายงานผล (Reporting)

ซึ่งเป็นขั้นตอนหลักๆ ที่นักวิจัยใช้ในการทำวิจัย โดยมีรายละเอียดปลีกย่อยในแต่ละขั้นตอนอีกตามความเหมาะสม ในขณะที่ วิรัช วรณรัตน์ (2537: 44-49) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการวิจัยในชั้นเรียนว่า ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ซึ่งได้สรุปขั้นตอนการทำวิจัยในชั้นเรียนไว้ ดังนี้

- 1) กำหนดปัญหา วิเคราะห์ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน
- 2) นิยามปัญหา
- 3) การรวบรวมข้อมูล
- 4) การวิเคราะห์ข้อมูล
- 5) สรุปและรายงานผล

กรมวิชาการ (2542: 7-10) ได้กำหนดขั้นตอนการทำวิจัยในชั้นเรียนไว้ 5 ขั้นตอน ซึ่งมีความสอดคล้องกับชาติรี เกิดธรรม (2544: 16) ซึ่งได้ขั้นตอนการทำวิจัยในชั้นเรียนไว้ ดังนี้

- 1) สำรวจและวิเคราะห์
- 2) การกำหนดวิธีการในการแก้ปัญหา
- 3) พัฒนาการหรือนวัตกรรม
- 4) นำวิธีการหรือนวัตกรรมไปใช้
- 5) สรุปผล

สุวิมล ว่องวานิช (2544: 23) ได้เสนอขั้นตอนการวิจัยในชั้นเรียนไว้ 6 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) ตั้งข้อสงสัยกับสภาพที่เกิดขึ้น
- 2) กำหนดปัญหาวิจัยหรือคำถามวิจัยที่มีความเฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น
- 3) เก็บรวบรวมข้อมูล
- 4) วิเคราะห์ข้อมูล
- 5) ทำความเข้าใจกับสิ่งที่เกิดขึ้น
- 6) นำข้อค้นพบไปเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบและใช้ประโยชน์

การวิจัยในชั้นเรียนมีขั้นตอนคล้ายกับการวิจัยตามรูปแบบ เพื่อให้ครูได้ทราบขั้นตอนต่างๆ จึงได้แบ่งขั้นตอนของการวิจัยในชั้นเรียนออกเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

1) การศึกษาสภาพปัญหาที่ต้องการศึกษา (Focusing your Inquiry) เป็นขั้นตอนแรกของการวิจัยที่ครูทำความเข้าใจ และศึกษาสภาพของปัญหาที่ต้องการศึกษาว่ามีความเป็นมาอย่างไร และมีความเกี่ยวข้องกับเรื่อง (ตัวแปร) ไตบ้าง วิธีการอาจใช้การประชุมร่วมกันระหว่างครูที่พบปัญหาคล้ายๆ กัน โดยสภาพปัญหาต้องมีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในห้องเรียน หรืออาจเป็นสภาพของปัญหา

2) การกำหนดปัญหาวิจัย (Formulating a Question) เป็นการกำหนดหัวข้อเรื่องที่ต้องการทำวิจัย หรือที่เราเรียกว่า ชื่อวิจัย ซึ่งมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่ได้ทำการศึกษา

มาก่อนหน้านี้ ปัญหาวิจัยในชั้นเรียนแต่ละเรื่องไม่ควรใช้ระยะเวลาในการศึกษานานเกินไป โดยทั่วไปมักไม่เกิน 1 ภาคเรียน หรือ 1 ปีการศึกษา ปัญหาวิจัยในชั้นเรียนที่ดีจะประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ 3 อย่าง คือ

2.1) ต้องเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อการเรียนการสอน และนักเรียน ซึ่งอาจเป็นปัญหาที่ครูต้องการแก้ไข ต้องการปรับปรุง หรือประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมการเรียนการสอน

2.2) มีความสัมพันธ์กับปัญหาที่ต้องการศึกษา ถ้าครูทำการศึกษาปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นมีมากกว่าหนึ่งปัญหาแล้ว ทุกปัญหาที่ทำการศึกษาต้องมีความสัมพันธ์กันที่มีลักษณะเป็นชุดวิจัย (Batteries of Research)

2.3) เป็นปัญหาที่สามารถหาคำตอบได้ เนื่องจาก ปัญหาวิจัยในชั้นเรียนเป็นปัญหาที่ใช้ข้อมูล ซึ่งรวบรวมได้จากห้องเรียนในการตอบคำถามวิจัย ซึ่งต้องเป็นปัญหาที่ไม่กว้างมากเกินไป เพราะมิฉะนั้นจะหาข้อมูลมาตอบคำถามวิจัยไม่ได้ หรือตอบได้ไม่สมบูรณ์

3) ค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Review of literature and resources related to your question) การทำวิจัยในชั้นเรียนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยผลงานการศึกษาค้นคว้าของบุคคลอื่นเป็นแนวทาง จะคิดว่าเป็นคนแรกที่คิดทำเป็นคนแรกคงไม่ได้ถึงแม้ว่าปัญหานั้นจะไม่ซ้ำกับใครหรือยังไม่เคยมีใครศึกษามาก่อนเลยก็ตาม การที่ผู้วิจัยจะนิยามปัญหาวิจัยได้ชัดเจนเพียงใด สามารถทำการวิจัยได้หรือไม่นั้น จำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องให้มาก ๆ ถ้าพิจารณาดูให้ดีแล้วจะพบความจริงประการหนึ่งว่าปัญหาทุกอย่างเป็นของเดิมที่มีอยู่ก่อนแล้วทั้งสิ้น การที่เรามองเห็นว่าเป็นปัญหาใหม่เพราะมีการแปลงรูปไปจากเดิมเท่านั้น แหล่งสำคัญที่สุดของการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คือ ห้องสมุด เพราะห้องสมุดถือว่าเป็นแหล่งรวบรวมของหนังสือ ตำรา และเอกสารต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะห้องสมุดของมหาวิทยาลัย หรือสถาบันการศึกษาทั้งหลาย โดยผู้วิจัยสามารถค้นคว้าหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาวิจัยจากแหล่งความรู้ต่อไปนี้

- 3.1) หนังสือ ตำราที่เกี่ยวข้องกับปัญหาวิจัยที่กำลังศึกษา
- 3.2) สารานุกรมและที่รวบรวมผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 3.3) วารสารการวิจัยสาขาต่าง ๆ
- 3.4) ปริญญาานิพนธ์ หรือวิทยานิพนธ์ของผู้สำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
- 3.5) หนังสือรวบรวมบทความย่อปริญญาานิพนธ์และวิทยานิพนธ์
- 3.6) หนังสือพิมพ์ทั้งรายวันและรายสัปดาห์ นิตยสารต่าง ๆ
- 3.7) Dissertation Abstract International (DAI)
- 3.8) ERIC Educational Documents Abstract (ERIC)

3.9) ระบบเครือข่ายข้อมูลทาง INTERNET

4) การรวบรวมข้อมูล (Collecting relevant data) เป็นสิ่งที่จะช่วยให้ครูตอบคำถาม การวิจัยในชั้นเรียนได้ถูกต้อง ลักษณะของข้อมูลที่ติดต้องมีความสัมพันธ์โดยตรงกับปัญหาวิจัย ข้อมูลที่ใช้สำหรับการวิจัยในชั้นเรียนได้มาจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ จากแบบบันทึกที่ได้การสังเกตพฤติกรรม ของนักเรียน แบบทดสอบ แบบสอบถาม จากกลุ่มทดลองที่ครูจัดขึ้น ข้อมูลที่รวบรวมได้ต้องอยู่ ภายใต้อกรอบของปัญหา ประเภทของข้อมูลที่ใช้เพื่อการวิจัยในชั้นเรียนแบ่งออกได้เป็น นามบัญญัติ (Nominal Scale) เรียงลำดับ (Ordinal Scale) อันตรภาคชั้น (Interval Scale) และสัดส่วน (Ratio Scale) ซึ่งอาจอยู่ในรูปของข้อมูลเชิงปริมาณ หรือเชิงคุณภาพก็ได้ การรวบรวมข้อมูลครูต้องยึดถือ คุณธรรมและจริยธรรมของผู้วิจัย (Ethical Issues) อย่างเข้มงวด ไม่มีความลำเอียง หรืออคติใดๆ ทั้งสิ้น มิฉะนั้นผลการศึกษาก็จะเกิดความผิดพลาดได้ง่าย

5) การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล (Analyzing and interpreting the data) เป็นขั้นตอนที่ครูทำการประมวลผลข้อมูลที่รวบรวมได้แล้วนำเสนอในรูปแบบของแผนภูมิ ตารางต่างๆ รูปแบบของข้อมูลที่น่าเสนออาจมีลักษณะเป็นกลุ่ม เป็นรายบุคคล หรือผลการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งประกอบด้วยสถิติพรรณนาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาวิจัยในชั้นเรียน การแปลผลการวิเคราะห์นั้น ครูต้องทำการอ่านผลการวิเคราะห์และทำการแปลผลออกมาเพื่อให้บุคคลอื่นสามารถทำความเข้าใจ ในผลการวิเคราะห์ได้ ในขั้นตอนนี้ไม่ควรแสดงความคิดเห็นใดๆ ที่ไม่มีหลักการหรือเอกสารการวิจัย รองรับ ควรแปลผลตามผลการวิเคราะห์ที่ได้รับอย่างแท้จริง และไม่ควรมีอคติในการแปลผล แต่ถ้ามี ข้อเสนอแนะใดๆ ครูสามารถเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

6) การเขียนรายงานการวิจัย (Reporting Results) เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญต่อการ เผยแพร่ผลการศึกษา พิมพ์ด้วยตัวอักษรขนาด 16 pixels จะเป็น font อะไรก็ได้ โดยขอเสนอให้ใช้ font แบบ BrowalliaUPC รายงานการวิจัยในชั้นเรียนมี 3 ส่วน คือ

6.1) ส่วนหัว (Heading) เป็นส่วนที่ประกอบด้วย ปก คำนำ สารบัญ สารบัญตาราง (ถ้ามี) บัญชีภาพประกอบ (ถ้ามี)

6.2) ส่วนตัวรายงาน (Reporting) ส่วนประกอบของตัวรายงานมี 5 ส่วน ตาม ขั้นตอนของการวิจัยในชั้นเรียน แต่ละส่วนมีจำนวนหน้า ดังนี้

6.2.1) การศึกษาสภาพปัญหาที่ต้องการศึกษา 1 - 2 หน้า

6.2.2) การกำหนดปัญหาวิจัย 1 - 2 หน้า

6.2.3) ค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3 - 5 หน้า

6.2.4) การรวบรวมข้อมูล 2 - 4 หน้า

6.2.5) การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล 2 - 4 หน้า จำนวนหน้าของงานวิจัยในชั้นเรียนส่วนนี้ของแต่ละเรื่องรวมแล้วไม่เกิน 17 หน้า แต่ถ้ามีเอกสารหรือรายการใดๆ ที่ต้องการเพิ่มเติมสามารถใส่ลงไปได้ในส่วนของภาคผนวก

6.3) ส่วนท้าย (Tailing) เป็นส่วนที่ประกอบด้วย บรรณานุกรม และภาคผนวก กรมสามัญศึกษา (2540: 9-14) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการทำวิจัยในชั้นเรียนว่ามี 7 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาการเรียนการสอน
- 2) การศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
- 3) การพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา
- 4) การออกแบบการทดลอง
- 5) การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัด
- 6) การทดลอง การรวบรวมการวิเคราะห์ และสรุปผล
- 7) การเขียนรายงานการวิจัย

อุทุมพร จามรมาน (2537: 40-49) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการทำวิจัยในชั้นเรียนมี 10 ขั้นตอน คือ

1) การระบุข้อสงสัย ข้อขัดข้อง ปัญหาที่เกิดจากนักเรียน กระบวนการเรียนรู้ ครู กระบวนการสอนในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

- 2) การระบุปัญหา ข้อสงสัยที่กระชับ มีขนาดเล็กและสามารถทำได้
- 3) การแสวงหาคำตอบ ความช่วยเหลือ แหล่งความรู้ในเบื้องต้น
- 4) การกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติ
- 5) การปฏิบัติ
- 6) การอ่านสิ่งบันทึกและสังเกตเพิ่มเติม
- 7) การสรุปเป็นช่วง
- 8) การสรุปผล
- 9) การเริ่มต้นเรื่องใหม่ที่เกี่ยวข้อง
- 10) การสรุปองค์ความรู้

จากการศึกษาเอกสารข้างต้น สรุปได้ว่า ขั้นตอนสำคัญในการทำวิจัยในชั้นเรียนมี 7 ขั้นตอน คือ

- 1) การเลือกและกำหนดปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอน ในขั้นตอนนี้ครูนักวิจัยสามารถเลือกและกำหนดปัญหาที่จะทำการวิจัยได้อย่างเฉพาะเจาะจงและชัดเจน
- 2) การศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ในขั้นตอนนี้ครูสามารถตั้งชื่อหัวข้อที่จะทำการวิจัย กำหนดจุดมุ่งหมาย กำหนดสมมติฐาน ขอบเขตของการวิจัย และตัวแปรที่จะศึกษา

- 3) การพัฒนานวัตกรรม ในขั้นตอนนี้ครูสามารถสร้างนวัตกรรมที่ใช้ในการวิจัย
- 4) การหาคุณภาพนวัตกรรม เป็นขั้นตอนที่ครูนำนวัตกรรมที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้เพื่อหาประสิทธิภาพ
- 5) การทดลองใช้นวัตกรรม เป็นขั้นตอนที่ครูนำนวัตกรรมไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง
- 6) การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อครูได้ข้อมูลจากการทดลองแล้ว นำข้อมูลที่ได้นั้นไปวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติช่วยในการแปลผล สรุปผลตามจุดมุ่งหมายหรือสมมติฐานที่กำหนด
- 7) การสรุปผลและรายงานผล หลังจากได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วต้องนำเสนอข้อมูลและสรุปข้อค้นพบตามข้อมูลที่ปรากฏ พร้อมการอภิปรายและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับข้อที่ค้นพบนั้น แล้วนำเสนอผลงานทั้งหมดโดยการเขียนรายงาน

7. ประโยชน์ของการวิจัยในชั้นเรียน

การทำวิจัยในชั้นเรียนนั้นจะช่วยให้ครูมีวิถีชีวิตของการทำงานครูอย่างเป็นระบบ เห็นภาพของงานตลอดแนว มีการตัดสินใจที่มีคุณภาพเพราะจะมองเห็นทางเลือกต่างๆ ได้กว้างขวาง และลึกซึ้งขึ้น แล้วจะตัดสินใจเลือกทางเลือกต่างๆ อย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ ครูนักวิจัยจะมีโอกาสมากขึ้นในการคิดใคร่ครวญเกี่ยวกับเหตุผลของการปฏิบัติงานและครูจะสามารถบอกได้ว่างานการจัดการเรียนการสอนที่ปฏิบัติไปนั้นได้ผลหรือไม่เพราะอะไร นอกจากนี้ครูที่ไ้กระบวนกรวิจัยในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนนี้จะสามารถควบคุม กำกับ และพัฒนา การปฏิบัติงานของตนเองได้อย่างดี เพราะการทำงาน และผลของการทำงานนั้นล้วนมีความหมาย และคุณค่าสำหรับครูในการพัฒนานักเรียน ผลจากการทำวิจัยในชั้นเรียนจะช่วยให้ครูได้ตัวบ่งชี้ที่เป็นรูปธรรมของผลสำเร็จในการปฏิบัติงานของครูอันจะนำมาซึ่งความรู้ในงานและความปิติสุขในการปฏิบัติงานที่ถูกต้องของครู

เป็นที่คาดหวังว่า เมื่อครูผู้สอนได้ทำการวิจัยในชั้นเรียนควบคู่ไปกับการปฏิบัติงานสอนอย่างเหมาะสมแล้วจะก่อให้เกิดผลดีต่อวงการศึกษา และวิชาชีพครูอย่างน้อย 3 ประการ คือ

- 1) นักเรียนจะมีการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- 2) วงวิชาการการศึกษาจะมีข้อความรู้และ/หรือนวัตกรรมทาง การจัดการเรียนการสอนที่เป็นจริงเกิดมากขึ้นอันจะเป็นประโยชน์ต่อครูและเพื่อนครูในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก และ
- 3) วิถีชีวิตของครู หรือวัฒนธรรมในการทำงานของครู จะพัฒนาไปสู่ความเป็นครูมืออาชีพ (Professional Teacher) มากยิ่งขึ้นทั้งนี้เพราะครูนักวิจัยจะมีคุณสมบัติของการเป็นผู้แสวงหาความรู้หรือผู้เรียน (Learner) ในศาสตร์แห่งการสอนอย่างต่อเนื่องและมีชีวิตชีวา จนในที่สุดก็จะเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจที่กว้างขวางและลึกซึ้งในศาสตร์และศิลป์แห่งการสอนเป็นครูที่มีความสามารถในการสอนสามารถที่จะสอนนักเรียนให้พัฒนาก้าวหน้าในด้านต่างๆ ในหลายบริบทหรือที่เรียกว่าเป็นครูผู้รอบรู้ หรือครูปรมาจารย์ (Master Teacher) ซึ่งถ้ามีปริมาณครูนักวิจัยดังกล่าวมาก

ชั้นจะช่วยให้การพัฒนาวิชาชีพครูเป็นไปอย่างสร้างสรรค์และมั่นคงในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่าการศึกษาวิจัยในชั้นเรียนจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาวิถีชีวิตของครู เพื่อให้ครูพัฒนาไปสู่ความเป็นครูมืออาชีพในสังคมวิชาการของวิชาชีพครู

การทำวิจัยในชั้นเรียนโดยครูผู้สอนนั้นมีประโยชน์ในการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนและสามารถแก้ปัญหาและสามารถแก้ปัญหา รวมทั้งการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี ดังที่ ประวัติ เอรารวรรณ (2542: 7-8) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการวิจัยในชั้นเรียนไว้ดังนี้

1) การทำวิจัยในชั้นเรียนจะช่วยให้ครูทำงานอย่างเป็นระบบ เห็นภาพของงานตลอดแนวและมีการวางแผนในการทำงาน

2) ช่วยให้ครูจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ โดยใช้วิธีการที่มีประสิทธิภาพจะมีผลการวิจัยรองรับ

3) ครูสามารถสร้างและวิเคราะห์ทางเลือกอย่างหลากหลายและตัดสินใจเลือกทางเลือกอย่างมีคุณภาพ มีเหตุผลอย่างสร้างสรรค์ เพราะมองทางเลือกได้อย่างกว้างขวางและลึกซึ้งในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

4) ครูที่ใช้กระบวนการวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนจะหาสามารถควบคุม กำกับ และพัฒนาการปฏิบัติงานของตนได้ค่าและผลการวิจัยจะเป็นรูปธรรมหรือเป็นร่องรอยของผลความสำเร็จในการปฏิบัติงานของครู

5) สามารถนำผลการวิจัยไปกำหนดนโยบาย หรือมาตรการต่างๆ ของโรงเรียนได้

6) ผู้เรียนมีการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การวิจัยในชั้นเรียน เป็นวิธีการหนึ่งในการค้นหาแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอน เนื่องจากผู้ทำวิจัยชั้นเรียนมักเป็นผู้สอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง ทำให้ได้รับความรู้หรือคำตอบที่นำมาปรับใช้กับการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม ดังนั้น ความต้องการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และทักษะที่เหมาะสมกับการทำหน้าที่มีคคุเทศก์ จึงจำเป็นต้องทำการวิจัยในชั้นเรียนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการเป็นมัคคุเทศก์ ซึ่งหมายถึง รายวิชาหลักมัคคุเทศก์ ในหลักสูตรสาขาวิชาการท่องเที่ยว

เมื่อทราบแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนแล้ว ถือเป็นแนวทางในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ข้อมูลท้องถิ่นเมืองหัวหิน ซึ่งผู้สอนจะนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนในรายวิชาหลักมัคคุเทศก์ โดยการเดินศึกษาพื้นที่จริงในเขตเทศบาลเมืองหัวหินควบคู่กับการใช้ชุดการเรียนรู้ข้อมูลท้องถิ่นเมืองหัวหิน ในรูปแบบของคู่มือประกอบการบรรยายของผู้สอน ซึ่งการดำเนินการในลักษณะนี้จำเป็นต้องใช้ความสามารถในการสื่อความหมาย เนื่องจากมัคคุเทศก์ที่ทำหน้าที่นำชมเมืองหัวหิน ก็หมายความว่า กำลังสื่อความหมายเรื่องราวของเมืองหัวหิน การดำเนินการที่กล่าวมาข้างต้นจึงต้องให้ความสำคัญกับ “การสื่อความหมายทางวัฒนธรรม” ด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อความหมายทางวัฒนธรรม

สภาการโบราณสถานระหว่างประเทศ (International Council on Monuments and Sites หรือ ICOMOS) คือองค์กรวิชาชีพทางมรดกทางวัฒนธรรมในระดับสากล ซึ่งมีเป้าหมายการทำงาน เพื่อการอนุรักษ์ และปกป้องคุ้มครองโบราณสถานในลักษณะขององค์กรอิสระ NGO ที่จะมีหน้าที่เป็นที่ปรึกษาอย่างเป็นทางการของ UNESCO โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับคณะกรรมการมรดกโลก ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1965 ณ กรุงวอร์ซอว์ ประเทศ โปแลนด์ 1 ปีหลังจากการประกาศกฎบัตรเพื่อการอนุรักษ์และบูรณะโบราณสถาน "เวนิซชาร์เตอร์" ปัจจุบันมีสำนักงานของฝ่ายเลขานุการอยู่ที่ปารีส ประเทศฝรั่งเศส ได้ทำการออกร่างกฎบัตรอโคโมส ว่าด้วยการสื่อความหมายและการนำเสนอแหล่งมรดกวัฒนธรรม ด้วยความสนับสนุนและกำกับดูแลของคณะกรรมการวิชาการระหว่างประเทศ ของอโคโมส ว่าด้วยการสื่อความหมายและการนำเสนอ (ICIP) เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2550 ซึ่งให้รายละเอียดเกี่ยวกับการสื่อความหมายทางวัฒนธรรมไว้ (สภาการโบราณสถานระหว่างประเทศ, 2550) ซึ่งแปลจาก The ICOMOS Charter for the Interpretation and Presentation of Cultural Heritage Sites – proposed final draft นำเสนอโดย The ICOMOS Scientific Committee on Interpretation and Presentation แปลโดย นางสาวลักขณ์ พงชธา โปษะชนันท์ ดังนี้

นับตั้งแต่อโคโมสได้ก่อตั้งขึ้นใน พ.ศ.2508 ในฐานะองค์กรวิชาชีพด้านมรดกวัฒนธรรม ที่อุทิศตนในการศึกษา ค้นคว้า จัดทำเอกสาร และปกป้องคุ้มครองแหล่งมรดกวัฒนธรรม อโคโมส ได้พยายามที่จะเผยแพร่จรรยาบรรณในการอนุรักษ์ในกิจกรรมต่างๆ ขององค์กร และส่งเสริมความประทับใจของสาธารณชนที่มีต่อมรดกของมนุษยชาติที่เป็นวัตถุในรูปแบบที่หลากหลาย

ตามที่ เวนิซชาร์เตอร์(ค.ศ.1964) ได้กล่าวไว้ว่า “มีความจำเป็นที่หลักการอันเป็นแนวทางในการสงวนรักษาและบูรณะอาคารโบราณควร จะได้รับการยอมรับและวางแนวทางในระดับระหว่างประเทศ โดยแต่ละประเทศจะรับผิดชอบในการนำแผนนั้นไปใช้ในกรอบวัฒนธรรมและประเพณีของตน” กฎบัตรต่างๆ ของอโคโมส หลังจากนั้น ก็ได้ดำเนินตามภารกิจดังกล่าวในการสร้างแนวปฏิบัติทางวิชาชีพที่ตอบสนองต่อความท้าทายด้านต่างๆ ของการอนุรักษ์ รวมทั้งสนับสนุนการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพเกี่ยวกับความสำคัญของการอนุรักษ์มรดกในทุกภูมิภาคของโลก

กฎบัตรในสมัยแรกๆ ของอโคโมสได้เน้นถึงความสำคัญในการสื่อสารสาธารณะในฐานะที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการอนุรักษ์ในภาพกว้าง (โดยเรียกองค์ประกอบนี้ว่า “dissemination-การเผยแพร่” “popularization-การทำให้เป็นที่รู้จัก” “presentation-การนำเสนอ” “interpretation-การสื่อความหมาย”) กฎบัตรเหล่านั้นมีนัยในการยอมรับว่า กิจกรรมการอนุรักษ์มรดกทุกกิจกรรมภายในแบบแผนทางวัฒนธรรมต่างๆ ของโลก มีธรรมชาติพื้นฐานเป็น

กิจกรรมการสื่อสารจากหลักฐานวัตถุของชุมชนและอารยธรรมในอดีตที่ดำรงอยู่อย่างมากมาย หลากหลาย การเลือกสรรว่าเราจะสงวนรักษาสิ่งใด สงวนรักษาอย่างไร และจะนำเสนอสิ่งนั้นๆ ต่อสาธารณชนอย่างไร เหล่านี้ เป็นองค์ประกอบของการสื่อความหมายของแหล่ง องค์กรประกอบ ดังกล่าวเป็นตัวแทนของทัศนคติของทุกๆ ชั่วคนว่า สิ่งใดมีความหมาย สิ่งใดมีความสำคัญ และเหตุใด หลักฐานวัตถุจากอดีตจึงควรจะได้รับส่งผ่านไปยังอนุชนรุ่นหลัง

เห็นได้ชัดว่า มีความจำเป็นที่จะระบุถึงเหตุผลอย่างชัดเจน นิยามศัพท์เฉพาะที่มีมาตรฐาน และหลักการที่ได้รับการยอมรับในทางวิชาชีพเกี่ยวกับการสื่อความหมายและการนำเสนอ เมื่อไม่กี่ปี ที่ผ่านมา การขยายตัวอย่างกว้างขวางของกิจกรรมการสื่อความหมายในแหล่งมรดกวัฒนธรรมต่างๆ และการนำเทคโนโลยีการสื่อความหมายที่ซับซ้อน รวมทั้งกลยุทธ์ทางเศรษฐกิจสำหรับการตลาดและการจัดการแหล่งมรดกวัฒนธรรมได้ก่อให้เกิดปมปัญหาใหม่ๆ และกระตุ้นให้เกิดคำถามอันเป็นแกนหลักของเป้าหมายทั้งด้านการอนุรักษ์และการสร้างความประทับใจในแหล่งมรดกวัฒนธรรมต่อสาธารณชนขึ้นทั่วโลก ได้แก่:

- อะไรคือเป้าหมายที่เป็นที่ยอมรับ และยอมรับได้ สำหรับการสื่อความหมายและการนำเสนอแหล่งมรดกวัฒนธรรม?

- หลักการใด ที่จะสามารถช่วยกำหนดว่าเทคนิคและวิธีการใดจะเหมาะสมในบริบทต่างๆ ของวัฒนธรรมและมรดก?

- ข้อพิจารณาด้านจรรยาบรรณและวิชาชีพใด ที่จะช่วยสร้างสรรค์การสื่อความหมายและการนำเสนอ ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบและเทคนิคใด?

ดังนั้น วัตถุประสงค์ของกฎบัตรนี้ คือการกำหนดหลักการพื้นฐานในการสื่อความหมายและการนำเสนอในฐานะที่เป็นส่วนประกอบสำคัญของความพยายามในการอนุรักษ์ และในฐานะที่เป็นวิถีทางในการส่งเสริมความประทับใจและความเข้าใจของสาธารณชนที่มีต่อแหล่งมรดกวัฒนธรรม มีการกำหนดคำจำกัดความ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกฎบัตรนี้

- Interpretation (การสื่อความหมาย) หมายถึงกิจกรรมทั้งหมดที่มีเจตนาเพื่อส่งเสริมการรับรู้ของสาธารณชนและเสริมสร้างความเข้าใจต่อแหล่งมรดกวัฒนธรรม ทั้งนี้รวมถึงสิ่งพิมพ์ทางวิชาการและทั่วไป การบรรยายสาธารณะ อุปกรณ์ที่ติดตั้งในแหล่ง โปรแกรมการศึกษาทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ กิจกรรมชุมชน และการศึกษาค้นคว้า การฝึกอบรม และการประเมินกระบวนการสื่อความหมายนั้นๆ เอง

- Presentation (การนำเสนอ) มีความหมายที่เน้นเฉพาะด้านการสื่อสารเนื้อหาของแหล่งมรดกวัฒนธรรมอย่างมีการวางแผนที่รัดกุม โดยผ่านการเรียบเรียงข้อมูล การเข้าถึงทางกายภาพ และโครงสร้างพื้นฐานด้านการสื่อความหมาย ณ แหล่งมรดกวัฒนธรรม ทั้งนี้ การนำเสนอสามารถทำได้โดยวิธีการทางเทคนิคต่างๆ ซึ่งรวมถึง (แต่ไม่บังคับว่าจะต้องเป็น) องค์กรประกอบต่างๆ

อาทิ ป้ายแสดงข้อมูล การจัดแสดงแบบพิพิธภัณฑ์ การจัดทัวร์เดินชมอย่างเป็นทางการ การบรรยาย และการนำเที่ยว และการนำเสนอด้วยสื่อมัลติมีเดีย

- Interpretive Infrastructure (โครงสร้างพื้นฐานด้านการสื่อความหมาย) หมายถึง วัตถุที่ติดตั้งกับที่ สิ่งอำนวยความสะดวก และพื้นที่ต่างๆ ในแหล่งมรดกวัฒนธรรม ที่สามารถใช้สอยเพื่อวัตถุประสงค์ด้านการสื่อความหมายและการนำเสนอ

- Site Interpreter (ผู้สื่อความหมาย-วิทยากรประจำแหล่ง) หมายถึงเจ้าหน้าที่หรืออาสาสมัคร ณ แหล่งมรดกวัฒนธรรม ทั้งที่ทำ หน้าที่ชั่วคราวหรือถาวร ที่มีหน้าที่สื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับคุณค่าและความสำคัญของแหล่งสู่สาธารณชน

- Cultural Heritage Site (แหล่งมรดกวัฒนธรรม) หมายถึงบริเวณ ภูมิทัศน์ธรรมชาติ แหล่งตั้งถิ่นฐาน กลุ่มสถาปัตยกรรม แหล่งโบราณคดี หรือสิ่งก่อสร้างที่เป็นที่รู้จักและส่วนมากจะเป็นสถานที่ที่ได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมาย ในฐานะที่มีความสำคัญด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

ไอโคโมส (IMCOMOS) ได้ตั้งวัตถุประสงค์ โดยตระหนักว่าการสื่อความหมายและการนำเสนอเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการอนุรักษ์และจัดการมรดกวัฒนธรรม กฎบัตรนี้จึงได้กำหนดหลักการสำคัญ ๗ หลักการ ซึ่งจะพื้นฐานของการสื่อความหมายและการนำเสนอที่เหมาะสมในสภาพการณ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการสื่อความหมายและการนำเสนอในรูปแบบใดหรือด้วยสื่อแบบใด

หลักการที่ 1: Access and Understanding (การเข้าถึงและการทำความเข้าใจ)

หลักการที่ 2: Soundness of Information Sources (ความเชื่อถือได้ของแหล่งข้อมูล)

หลักการที่ 3: Attention to Setting and Context (การให้ความสนใจกับสภาพโดยรอบและบริบท)

หลักการที่ 4: Preservation of Authenticity (การสงวนรักษาความเป็นของแท้)

หลักการที่ 5: Planning for Sustainability (การวางแผนเพื่อความยั่งยืน)

หลักการที่ 6: Concern for Inclusiveness (การคำนึงถึงความเป็นองค์รวม)

หลักการที่ 7: Importance of Research, Evaluation, and Training (ความสำคัญของการศึกษา วิจัย การประเมิน และการฝึกอบรม)

ตามหลักการทั้ง 7 หลักการดังกล่าว วัตถุประสงค์ของกฎบัตรนี้จึงเป็นไปเพื่อ:

1) Facilitate understanding and appreciation อำนวยความสะดวกในการทำความเข้าใจและสร้างความประทับใจ ในแหล่งมรดกวัฒนธรรม และสร้างความตระหนักต่อสาธารณชนในความจำเป็นที่จะต้องปกป้องและอนุรักษ์แหล่งมรดกวัฒนธรรม

2) Communicate the meaning สื่อความหมาย ของแหล่งมรดกวัฒนธรรมด้วยการ รับผิดชอบต่อความสำคัญของแหล่งอย่างรัดกุม และเป็นลายลักษณ์อักษร โดยวิธีทางวิทยาศาสตร์และ วิชาการที่เป็นที่ยอมรับ รวมถึงวัฒนธรรมประเพณีที่ดำรงอยู่

3) Safeguard the tangible and intangible values ปกป้องคุณค่าที่จับต้องได้ และ จับต้องไม่ได้ ของแหล่งมรดกวัฒนธรรมในสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมของแหล่ง และในบริบททางสังคม

4) Respect the authenticity เคารพความเป็นของแท้ ของแหล่งมรดกวัฒนธรรม โดย สื่อถึงเนื้อหาทางประวัติศาสตร์และคุณค่าทางวัฒนธรรมของแหล่ง และปกป้องแหล่งจากผลกระทบที่ เกิดจากโครงสร้างพื้นฐานด้านการสื่อความหมายที่ไม่เหมาะสม

5) Contribute to the sustainable conservation สนับสนุนการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ของแหล่งมรดกวัฒนธรรม โดยการส่งเสริมความเข้าใจของสาธารณชนต่อความพยายามในการอนุรักษ์ ที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง และต้องจัดให้มีการบำรุงรักษาและปรับปรุงข้อมูลของโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการสื่อความหมายในระยะยาว

6) Encourage inclusiveness สนับสนุนความเป็นองค์รวม ในการสื่อความหมายของ แหล่งมรดกวัฒนธรรม โดยอำนวยความสะดวกให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและชุมชนที่เกี่ยวข้องได้เข้ามา มี ส่วนร่วมในการพัฒนาและการดำเนินการตามโปรแกรมการสื่อความหมาย

7) Develop technical and professional standards พัฒนามาตรฐานด้านเทคนิค และวิชาชีพ สำหรับการสื่อความหมายของมรดก และการนำเสนอ รวมทั้งเทคโนโลยี การศึกษาวิจัย และการฝึกอบรม มาตรฐานดังกล่าวนี้ จะต้องมีความเหมาะสมและยั่งยืนในบริบททางสังคม สำหรับหลักการของไอโคโมส มีดังนี้

หลักการที่ 1: Access and Understanding (การเข้าถึงและการทำความเข้าใจ) โปรแกรมการสื่อความหมายและการนำเสนอไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบใดที่เหมาะสมและยั่งยืน ควรจะมี ความสะดวกต่อสาธารณชนในการเข้าถึงแหล่งมรดกวัฒนธรรมทั้งทางกายภาพและทางองค์ความรู้

1) การสื่อความหมายและการนำเสนอที่มีประสิทธิภาพควรจะสร้างเสริมประสบการณ์ เพิ่มพูนความเคารพและความเข้าใจของสาธารณชน และสื่อสารถึงความสำคัญของการอนุรักษ์แหล่ง มรดกวัฒนธรรม

2) การสื่อความหมายและการนำเสนอควรจะส่งเสริมให้บุคคลและชุมชนได้คำนึงถึงความ รับรู้ของตนเองที่มีต่อแหล่ง และสร้างความสัมพันธ์อย่างมีความหมายกับแหล่ง โดยให้ภูมิรัฐรวมทั้ง สภาพความจริง โดยควรมีเป้าหมายที่จะกระตุ้นให้เกิดความสนใจและการเรียนรู้สืบเนื่องต่อไป

3) โปรแกรมการสื่อความหมายและการนำเสนอควรจะระบุและประเมินผู้รับข้อมูลทั้งในด้านจำนวนประชากร และด้านวัฒนธรรม อีกทั้งจะต้องพยายามอย่างยิ่งยวดในการสื่อสารถึงคุณค่าความสำคัญของแหล่งให้เข้าถึงผู้รับข้อมูลที่หลากหลาย

4) ความหลากหลายของภาษาในกลุ่มผู้เข้าชมแหล่งและชุมชนที่เกี่ยวข้องกับแหล่ง ควรจะนำมาเป็นประเด็นพิจารณาสำหรับโครงสร้างพื้นฐานด้านการสื่อความหมาย

5) กิจกรรมการสื่อความหมาย และการนำเสนอในรูปแบบต่างๆ นั้น ควรมีส่วนที่สาธารณชนสามารถเข้าถึงได้ทางกายภาพด้วย

6) ในกรณีที่มีการเข้าถึงแหล่งทางกายภาพถูกจำกัดเนื่องจากการอนุรักษ์ ความอ่อนไหวทางวัฒนธรรม การใช้สอยที่ถูกปรับเปลี่ยนไป หรือด้วยประเด็นความปลอดภัย ควรจะจัดให้มีการสื่อความหมายและการนำเสนอนอกแหล่ง

หลักการที่ 2: Information Sources (แหล่งข้อมูล) การสื่อความหมายและการนำเสนอ ควรจะตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักฐานที่รวบรวมขึ้นด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์และทางวิชาการ ที่เป็นที่ยอมรับ รวมถึงวัฒนธรรมประเพณีที่ดำรงอยู่

1) การสื่อความหมายควรจะประกอบด้วยข้อมูลทั้งแบบมุขปาฐะและข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์อักษรหลักฐานที่เป็นวัตถุ รูปแบบประเพณี และความหมายต่างๆ ที่ผูกพันอยู่กับแหล่ง อีกทั้งจะต้องมีการระบุถึงแหล่งที่มาของข้อมูลเหล่านั้นอย่างชัดเจน

2) การสื่อความหมายควรอยู่บนพื้นฐานของการศึกษาค้นคว้าแหล่งและสภาพแวดล้อม โดยละเอียดและโดยศาสตร์ที่หลากหลาย แต่ก็จะต้องตระหนักว่า การสื่อความหมายที่มีคุณค่าจะต้องรวมถึงการพิจารณาสมมติฐานทางประวัติศาสตร์ ตำนานพื้นบ้าน และเรื่องเล่าต่างๆ ด้วย

3) ในแหล่งประวัติศาสตร์ที่การเล่าเรื่องราวแบบพื้นบ้าน หรือความทรงจำของผู้ที่มีส่วนในประวัติศาสตร์ เป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับคุณค่าของแหล่ง โปรแกรมการสื่อความหมาย ควรผนวกแหล่งข้อมูลเหล่านี้เข้าไปด้วย ไม่ว่าจะโดยทางอ้อมผ่านทางโครงสร้างพื้นฐานทางการสื่อความหมายหรือโดยทางตรงผ่านการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนที่เกี่ยวข้องในรูปแบบของวิทยากรประจำแหล่ง

4) การปฏิสังขรณ์ภาพของแหล่ง ไม่ว่าจะโดยศิลปิน สถาปนิก หรือนักสร้างหุ่น จำลองคอมพิวเตอร์ ควรจะมีพื้นฐานอยู่บนการวิเคราะห์ด้านสภาพแวดล้อม โบราณคดี สถาปัตยกรรม และข้อมูลทางประวัติศาสตร์อย่างละเอียดและเป็นระบบ รวมทั้งการวิเคราะห์แหล่งข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์อักษร มุขปาฐะ สัญลักษณ์ และภาพถ่าย แหล่งข้อมูลเหล่านั้นจะต้องได้รับการบันทึกไว้อย่างชัดเจน และเมื่อมีการปฏิสังขรณ์ภาพขึ้นมาใหม่จากแหล่งข้อมูลเดิม ภาพใหม่นั้นจะต้องได้รับการนำเสนอเพื่อเปรียบเทียบกับภาพปฏิสังขรณ์ภาพครั้งก่อน

5) กิจกรรมการสื่อความหมายและการนำเสนอ รวมทั้งแหล่งการศึกษาและแหล่งข้อมูล ที่นำมาใช้เป็นพื้นฐานในการจัดกิจกรรมเหล่านั้นควรจะได้รับการบันทึกและจัดเก็บไว้เพื่อการอ้างอิง และการพิจารณาในอนาคต

หลักการที่ 3: Context and Setting (บริบทและสภาพโดยรอบ) การสื่อความหมายและการนำเสนอของแหล่งมรดกวัฒนธรรม ควรจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องในระดับกว้าง กับบริบทและสภาพโดยรอบทางสังคม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และธรรมชาติ

1) การสื่อความหมายควรจะค้นคว้าถึงความสำคัญของแหล่งในบริบทที่หลากหลายของประวัติศาสตร์การเมือง จิตวิญญาณ และศิลปะ อีกทั้งจะต้องพิจารณาทุกแง่มุมของความสำคัญของแหล่งได้แก่ แง่วัฒนธรรม สังคม และสภาพแวดล้อม

2) การสื่อความหมายสู่สาธารณะของแหล่งมรดกวัฒนธรรม ควรจะต้องมีการจำแนกและระบุอย่างชัดเจนถึงอายุสมัยของช่วงเวลาที่แหล่งนั้นๆ ได้มีวิวัฒนาการมา และอิทธิพลต่างๆ ที่มีต่อวิวัฒนาการของแหล่งช่วงสมัยต่างๆ ที่มีผลต่อความสำคัญของแหล่งจะต้องได้รับการเคารพ

3) การสื่อความหมายควรให้ความสำคัญกับกลุ่มต่างๆ ที่มีผลต่อความสำคัญด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของแหล่งด้วย

4) ภูมิทัศน์โดยรอบแหล่ง สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสภาพทางภูมิศาสตร์นั้น เป็นส่วนหนึ่งของความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของแหล่ง ดังนั้น จึงควรให้ความสำคัญกับสิ่งเหล่านี้ในการสื่อความหมายด้วย

5) องค์ประกอบที่จับต้องไม่ได้ของมรดกในแหล่ง อาทิ แบบแผนทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณ เรื่องเล่า ดนตรี ระเบียบ ละคร วรรณกรรม ทัศนศิลป์ ธรรมเนียมเฉพาะบุคคล และอาหาร ควรได้รับการให้ความสำคัญและรวมอยู่ในการสื่อความหมายด้วย

6) ความสำคัญข้ามวัฒนธรรมของแหล่งมรดก เช่นเดียวกับมุมมองต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวที่วางพื้นฐานอยู่บนการศึกษาทางวิชาการ บันทึกโบราณ และรูปแบบประเพณีที่ดำรงอยู่ ควรจะนำมาพิจารณาในการจัดทำโปรแกรมการสื่อความหมาย

หลักการที่ 4: Authenticity (ความเป็นของแท้) การสื่อความหมายและการนำเสนอแหล่งมรดกวัฒนธรรมจะต้องเคารพต่อหลักการพื้นฐานของความเป็นของแท้ ตามสาระของ Nara Document (1994)

1) ความเป็นของแท้ คือความห่วงใยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนมนุษย์ เช่นเดียวกับหลักฐานวัตถุที่คงเหลืออยู่ การออกแบบโปรแกรมการสื่อความหมายจึงควรเคารพหน้าที่ใช้สอยตามรูปแบบประเพณีทางสังคมของแหล่ง อีกทั้งกิจกรรมทางวัฒนธรรมและความภาคภูมิใจของประชาชนในท้องถิ่นและชุมชนที่เกี่ยวข้อง

2) การสื่อความหมายและการนำเสนอควรเอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ความเป็นของแท้ของแหล่งมรดกวัฒนธรรมโดยสื่อสารถึงความสำคัญของแหล่งโดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อคุณค่าทางวัฒนธรรมของแหล่ง หรือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาของแหล่งอย่างที่ไม่สามารถทำให้กลับคืนดั้งเดิมได้

3) โครงสร้างพื้นฐานด้านการสื่อความหมายที่มองเห็นได้ (อาทิ ชุ้ม ทางเดิน และป้ายสื่อความหมาย) ตามที่เห็นว่าเหมาะสมและมีความจำเป็น จะต้องมีความละเอียดอ่อนต่อรูปลักษณะสภาพโดยรวม และความสำคัญด้านวัฒนธรรมและธรรมชาติของแหล่ง ในขณะที่ตัวโครงสร้างก็จะต้องมองเห็นได้อย่างชัดเจน

4) กิจกรรมการสื่อความหมายต่างๆที่จัดขึ้นในแหล่ง อาทิ คอนเสิร์ต การแสดงประเภทละคร ฯลฯ ที่เห็นว่าเหมาะสมและมีความอ่อนไหวต่อรูปลักษณะของแหล่ง จะต้องมีการวางแผนอย่างรัดกุม เพื่อให้การรบกวนต่อประชาชนในท้องถิ่น อีกทั้งสภาพแวดล้อมทางกายภาพเกิดขึ้นน้อยที่สุด

หลักการที่ 5: Sustainability (ความยั่งยืน) แผนการสื่อความหมายสำหรับแหล่งมรดกวัฒนธรรมจะต้องมีความละเอียดอ่อนต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของแหล่ง โดยมีความยั่งยืนด้านสังคม การเงิน และสภาพแวดล้อมเป็นส่วนหนึ่งของเป้าหมายหลัก

1) การพัฒนาและการดำเนินการโปรแกรมการสื่อความหมายและการนำเสนอควรจะเป็นหนึ่งในองค์รวมของการวางแผน การงบประมาณ และกระบวนการจัดการแหล่งมรดกวัฒนธรรม

2) ผลที่คาดหวังจากโครงสร้างพื้นฐานด้านการสื่อความหมายและจำนวนผู้เข้าชมแหล่งต่อคุณค่าทางวัฒนธรรม ลักษณะทางกายภาพ ความสมบูรณ์ และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของแหล่งจะต้องนำมาพิจารณาทั้งหมด ในการประเมินผลกระทบของมรดกวัฒนธรรม

3) การสื่อความหมายและการนำเสนอควรตอบสนองวัตถุประสงค์ด้านการศึกษาและวัฒนธรรมในระดับกว้าง ความสำเร็จของโปรแกรมการสื่อความหมายจะต้องไม่พิจารณาเฉพาะในแง่จำนวนผู้เข้าชมหรือรายได้แต่เพียงอย่างเดียว

4) การสื่อความหมายและการนำเสนอควรจะเป็นส่วนหนึ่งในองค์รวมของกระบวนการอนุรักษ์ ส่งเสริมความตระหนักรู้ของสาธารณชนต่อปัญหาด้านการอนุรักษ์ที่แหล่งนั้นๆ ประสบอยู่ และอธิบายถึงความพยายามในการปกป้องความสมบูรณ์ทางกายภาพของแหล่งไว้

5) องค์ประกอบทางเทคนิคหรือเทคโนโลยีใดๆ ที่ได้กำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างพื้นฐานทางการสื่อความหมายแบบถาวรของแหล่ง ควรจะมีการออกแบบและก่อสร้างในแบบที่สามารถบำรุงรักษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

6) กิจกรรมด้านการสื่อความหมายควรพุ่งเป้าไปที่การให้ประโยชน์ต่อชุมชนของแหล่งนั้นๆ ในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อย่างยุติธรรมและยั่งยืนในทุกระดับ และเพื่อให้บรรลุ

เป้าหมายดังกล่าวจะต้องสนับสนุนให้มีการฝึกอบรมและจัดจ้างวิทยากรประจำแหล่งจากคนในชุมชนของแหล่งนั้นๆ

หลักการที่ 6: Inclusiveness (ความเป็นองค์รวม) การสื่อความหมายและการนำเสนอแหล่งมรดกวัฒนธรรมจะต้องเป็นผลของการร่วมมือกันอย่างมีคุณค่าความหมายระหว่างนักวิชาชีพด้านมรดก ชุมชนที่เกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ

1) ความเชี่ยวชาญของหลากหลายสาขาวิชาชีพ อาทิ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์หน่วยงานของรัฐ ผู้จัดการแหล่ง ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และวิชาชีพอื่นๆ ควรจะบูรณาการอยู่ในการจัดทำโปรแกรมการนำเสนอ

2) สิทธิตามประเพณี ความรับผิดชอบ และผลประโยชน์ของเจ้าของทรัพย์สิน ผู้อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียง และชุมชนที่เกี่ยวข้องควรได้รับการให้ความสำคัญและเคารพในการวางแผนโปรแกรมการสื่อความหมายและการนำเสนอแหล่ง

3) แผนการขยายหรือทบทวนโปรแกรมการสื่อความหมายและการนำเสนอควรจะต้องเปิดให้สาธารณชนให้ความเห็นและมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นสิทธิและความรับผิดชอบของทุกคนที่จะเปิดเผยความเห็นและมุมมองของตนให้เป็นที่รับรู้

4) เนื่องจากปัญหาด้านสิทธิของทรัพย์สินทางปัญญาและวัฒนธรรมตามรูปแบบประเพณีมีความเกี่ยวพันเป็นพิเศษกับกระบวนการการสื่อความหมายและการสื่อสารออกมาด้วยสื่อต่างๆ (อาทิ สื่อมัลติมีเดียที่นำเสนอในแหล่ง สื่อดิจิทัล และสิ่งพิมพ์) กรรมสิทธิ์ตามกฎหมายและสิทธิในการใช้ภาพ ข้อความ และวัตถุในการสื่อความหมายอื่นๆ ควรจะได้มีการปรึกษาหารือและระบุให้ชัดเจนลงไปในกระบวนการวางแผน

หลักการที่ 7: Research, Evaluation, and Training (การศึกษาวิจัย การประเมินผล และการฝึกอบรม) การศึกษาวิจัย การฝึกอบรม และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เป็นองค์ประกอบสำคัญของการสื่อความหมายแหล่งมรดกวัฒนธรรม

1) การสื่อความหมายของแหล่งมรดกวัฒนธรรม ไม่ควรพิจารณาว่าเสร็จสมบูรณ์เมื่อการจัดทำโครงสร้างพื้นฐานด้านการสื่อความหมายเสร็จเรียบร้อยแล้ว การศึกษาค้นคว้าและการปรึกษาหารืออย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งสำคัญในการขยายผลความเข้าใจและความประทับใจในความสำเร็จของแหล่ง และควรจะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่บูรณาการอยู่ในโปรแกรมการสื่อความหมายทุกโปรแกรม

2) โปรแกรมการสื่อความหมายและโครงสร้างพื้นฐานควรมีการออกแบบและก่อสร้างให้เหมาะสมกับการปรับปรุงแก้ไข และ/หรือ เพิ่มเติมได้เป็นระยะๆ

3) โปรแกรมการสื่อความหมายและการนำเสนอรวมทั้งผลกระทบทางกายภาพที่โปรแกรมเหล่านั้นมีต่อแหล่งควรมีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งควรมีการ

เปลี่ยนแปลงเป็นครั้งคราวบนพื้นฐานของการวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์และทางวิชาการ รวมถึงเสียงสะท้อนจากประชาชน ผู้เข้าชมและสมาชิกของชุมชนที่เกี่ยวข้อง เช่นเดียวกับผู้เชี่ยวชาญด้านมรดกวัฒนธรรมควรจะเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลนี้ด้วย

4) โปรแกรมการสื่อความหมายทุกโปรแกรมควรจะได้รับขการพิจารณาว่าเป็นแหล่งการศึกษาแหล่งหนึ่ง และการออกแบบโปรแกรมนั้นๆ ควรให้ความสำคัญกับความเป็นไปได้ที่จะนำไปใช้ในหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียน สื่อด้านการสื่อสารและข้อมูล กิจกรรมพิเศษ การจัดงาน และงานอาสาสมัครตามฤดูกาล

5) การฝึกอบรมนักวิชาชีพผู้มีคุณวุฒิเฉพาะด้านในการสื่อความหมายและนำเสนอ มรดกวัฒนธรรม อาทิ การสร้างสรรค์เนื้อหา การจัดการ เทคโนโลยี การนำเที่ยว และการศึกษา ถือเป็นวัตถุประสงค์อันสำคัญยิ่ง ยิ่งไปกว่านั้น โปรแกรมการศึกษาพื้นฐานด้านการอนุรักษ์ ควรผนวกเอาองค์ประกอบของการสื่อความหมายและการนำเสนอเข้าไว้ในหลักสูตรด้วย

6) โปรแกรมและคอร์สการฝึกอบรมที่จัดขึ้นในแหล่งควรพัฒนาขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการให้ข้อมูลที่ทันสมัยเกี่ยวกับพัฒนาการใหม่ๆ และนวัตกรรมในแหล่งต่อเจ้าหน้าที่ด้านมรดกและการสื่อความหมายในทุกกระดับ รวมทั้งชุมชนที่เกี่ยวข้องและชุมชนเจ้าของพื้นที่

7) ความร่วมมือระหว่างประเทศ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาและธำรงรักษามาตรฐานด้านวิธีการและเทคโนโลยีการสื่อความหมาย เพื่อเป้าหมายดังกล่าว การประชุมระหว่างประเทศ การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการแลกเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ระดับวิชาชีพรวมถึงการประชุมในระดับชาติและระดับภูมิภาคควรได้รับการสนับสนุน กิจกรรมเหล่านี้จะสร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันอย่างสม่ำเสมอเกี่ยวกับความหลากหลายของวิธีการสื่อความหมาย รวมทั้งประสบการณ์ในภูมิภาคและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

สถานที่ที่น่าสนใจในเมืองหัวหิน ส่วนใหญ่เป็นสถานที่สำคัญทางด้านวัฒนธรรม ที่เป็นเรื่องราวของประวัติศาสตร์ บุคคล และเหตุการณ์ที่ร้อยเรียงจากอดีตจนกลายเป็นเมืองหัวหินในปัจจุบัน ดังนั้น แนวทางการสื่อความหมายทางวัฒนธรรม จึงมีความเหมาะสมกับการทำความเข้าใจเมืองหัวหินมากที่สุด อย่างไรก็ตาม การสื่อความหมายทางธรรมชาติก็ไม่ได้ถูกละเลยในการนำมาอธิบายปรากฏการณ์ทางภูมิศาสตร์ในพื้นที่ชายทะเลของเมืองหัวหินได้ด้วยเช่นกัน

เมื่อรวมความรู้เกี่ยวกับเมืองหัวหิน ประกอบกับความจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาผู้เรียนในรายวิชาหลักมัธยมศึกษาเพื่อการบูรณาการวิชาการสู่การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม นำไปสู่การใช้การวิจัยในชั้นเรียนเพื่อค้นหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งให้ความสำคัญกับการสื่อความหมายทางวัฒนธรรม ในเมืองหัวหิน ก็ถือน่าจะเป็นการมองสิ่งที่เกี่ยวข้องที่เพียงพอสำหรับการเริ่มต้นสู่การพัฒนาการเรียนการสอนในรายวิชาหลักมัธยมศึกษา ด้วยการสร้างคู่มือการเรียนรู้ที่อาจมีรูปแบบต่างๆ ซึ่งรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจ ได้แก่ “การสร้างชุดฝึกทักษะ” ที่มีประสิทธิภาพต่อไป

การสร้างชุดฝึกทักษะ

1. ความหมายและความสำคัญของชุดฝึกทักษะ

ชุดฝึกทักษะเป็นเครื่องมือสำหรับครูที่ใช้ในการศึกษาให้ผู้เรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ ได้มีผู้ให้ความหมายและความสำคัญของชุดฝึกไว้ ดังนี้

ชุดฝึกทักษะ หมายถึง แบบฝึกหัดหรือชุดการสอนที่เป็นแบบฝึกที่ใช้เป็นตัวอย่างปัญหา หรือคำสั่งที่ตั้งขึ้นเพื่อให้นักเรียนฝึกตอบ (ราชบัณฑิตสถาน, 2539) และเป็นสื่อการเรียนประเภทหนึ่ง สำหรับให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและทักษะเพิ่มขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการ ประถมศึกษาแห่งชาติ, 2537) รวมถึงการเป็นแบบฝึกหัดสำหรับครูใช้ฝึกทักษะทางภาษาตาม จุดประสงค์การเรียนรู้แต่ละบท เพื่อให้เกิดความแม่นยำคล่องแคล่วในแต่ละทักษะ สามารถใช้ภาษา สื่อความได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังใช้เป็นเครื่องมือประเมินผลทักษะทางภาษาของผู้เรียนได้ อีกด้วย นอกจากนั้นยังเป็นแบบฝึกหัดที่ครูจัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีทักษะเพิ่มขึ้น โดยการทํา กิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งด้วยความสนใจและพอใจ หลังจากที่ได้เรียนรู้เรื่องนั้นๆ มาบ้างแล้ว (วรรณ แก้วแพรก, 2526, 86) และถือว่าชุดฝึกทักษะมีความสำคัญในแง่ของการเป็นวิธีสอนที่สนุกอีกวิธีหนึ่ง คือ การให้นักเรียนได้ทำแบบฝึกมากมาย เพราะชุดฝึกทักษะจะช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสนำความรู้ที่เรียน มาแล้วมาฝึกให้เกิดความเข้าใจกว้างขวางยิ่งขึ้น (อนงค์ศิริ วิชาลัย, 2535)

ดังนั้น ชุดฝึกทักษะจึงเป็นสื่อที่จัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน ในเรื่องใด เรื่องหนึ่ง ซึ่งจะส่งผลให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ในเรื่องนั้นๆ มากยิ่งขึ้น

2. ลักษณะของชุดฝึกทักษะที่ดี

ในการสร้างชุดฝึกทักษะมีองค์ประกอบหลายประการซึ่งนักการศึกษาได้ให้เสนอแนะ เกี่ยวกับลักษณะของชุดฝึกทักษะที่ดีไว้ ดังนี้

วลี สุมิพันธ์ (2530: 189 – 190) ได้กล่าวถึงลักษณะของชุดฝึกทักษะที่ดีว่า ต้องมี ลักษณะดังนี้

- 1) เกี่ยวข้องบทเรียนที่เรียนมาแล้ว
- 2) เหมาะสมกับระดับวัย และระดับความสามารถของผู้เรียน
- 3) มีคำชี้แจงสั้นๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจวิธีทำได้ง่าย คำชี้แจงหรือคำสั่งต้องกะทัดรัด
- 4) ใช้เวลาเหมาะสม คือ ไม่ใช่เวลานานหรือเร็วเกินไป
- 5) เป็นที่น่าสนใจ และท้าทายให้แสดงความสามารถ

ขันธชัย มหาโพธิ์ (2535: 20) กล่าวว่า ลักษณะของชุดฝึกทักษะที่ดี ควรประกอบด้วย

- 1) มีเนื้อหาตรงกับวัตถุประสงค์
- 2) กิจกรรมเหมาะสมกับระดับ วัย หรือความสามารถของนักเรียน

- 3) มีภาพประกอบมีการวางฟอร์มที่ดี
- 4) มีที่ว่างเหมาะสมสำหรับฝึกเขียน
- 5) ใช้เวลาที่เหมาะสม
- 6) ทำทนายความสามารถของผู้เรียนและสามารถนำไปฝึกด้วยตนเองได้

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ลักษณะของชุดฝึกทักษะที่ดีนั้น ควรมีลักษณะเข้าใจง่าย มีคำอธิบายชัดเจน เป็นชุดฝึกที่มีหลายแบบ มีความเหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้เรียน ทำทนายให้ผู้เรียนใช้ความสามารถและฝึกด้วยตนเอง

3. ประโยชน์ของชุดฝึกทักษะ

ชุดฝึกทักษะมีประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ มากมาย ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการ การ ประถมศึกษาแห่งชาติ (2531: 173-175) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของชุดฝึกทักษะไว้ ดังนี้

- 1) เป็นการเพิ่มหรือเสริมจากหนังสือเรียน
- 2) ช่วยเสริมทักษะทางการใช้ภาษา
- 3) ช่วยในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 4) ช่วยเสริมทักษะทางภาษาให้มีความคงทน
- 5) ใช้เป็นเครื่องมือวัดผลการเรียนหลังจากบทเรียนในแต่ละครั้ง
- 6) ผู้เรียนสามารถเก็บรักษาไว้ใช้เป็นแนวทางเพื่อทบทวนด้วยตนเองได้ต่อไป
- 7) ช่วยให้ครูมองเห็นจุดเด่นหรือปัญหาต่างๆ ของผู้เรียน
- 8) ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนอย่างเต็มที่
- 9) ช่วยให้ครูประหยัดทั้งแรงงานและเวลา
- 10) ชุดฝึกช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย

4. หลักในการสร้างชุดฝึกทักษะ

หลักการสร้างชุดฝึกทักษะที่ดีนั้น ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2537: 535) ได้กล่าวไว้ ดังนี้

- 1) ควรมีคำชี้แจงไว้อย่างชัดเจน
- 2) ควรมีตารางปฏิบัติ เพื่อให้นักเรียนได้วางแผนเอง
- 3) ควรมีแผนการสอนโดยสังเขปไว้ด้วย
- 4) ควรมีเนื้อที่ไว้เพียงพอในการปฏิบัติกิจกรรม
- 5) ควรออกแบบให้สะดวกต่อน่าอ่าน
- 6) เนื้อหาในชุดฝึกควรตรงกับเนื้อหาที่ครูกำหนด

5. หลักการทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชุดฝึกทักษะ

ในการฝึกทักษะ ผู้ให้การฝึกทักษะควรใช้เทคนิคการฝึกต่างๆ เพื่อจูงใจให้ผู้ฝึกทักษะอยากรู้ อยากเห็น และพยายามส่งเสริมให้ผู้ฝึกทักษะประสบความสำเร็จตามความสามารถของแต่ละบุคคล จากการทดลองของธอร์น ไคด์ (Thorndike) ซึ่ง อาร์ พันธ์มณี (2534: 123-127) สรุปได้ว่า

1) กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) หมายถึง สภาพความพร้อมหรือวุฒิภาวะของผู้เรียนทั้งทางร่างกาย อวัยวะต่างๆ ในการเรียนรู้และจิตใจฐานประสบการณ์เดิม ความสนใจ และความเข้าใจต่อสิ่งที่จะเรียน

2) กฎแห่งการฝึก (Law of Exercise) หมายถึง การฝึกฝนการตอบสนองอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่เสมอสม่ำเสมอทำให้เกิดความสมบูรณ์ถูกต้อง แบ่งออกเป็น

2.1) กฎแห่งการใช้ (Law of Use) หมายถึง การฝึกฝนการตอบสนองอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่เสมอสม่ำเสมอทำให้เกิดพันธะที่แน่นแฟ้นระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองหรืออาจกล่าวได้ว่าเมื่อได้เริ่มเรียนรู้สิ่งใดแล้วนำมาใช้อยู่เป็นประจำ ก็จะทำให้ความรู้คงอยู่ ถาวร และไม่ลืม

2.2) กฎแห่งการไม่ใช้ (Law of Disuse) หมายถึง การไม่ได้ฝึกฝน หรือไม่ได้ใช้ไม่ได้ทำบ่อยๆ ย่อมทำให้ความมั่นคงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองอ่อนกำลัง หรืออาจทำให้ความรู้นั้น ลืมเลือนไปได้

2.3) กฎแห่งความพอใจ (Law of Effect) หมายถึง พันธะหรือสิ่งเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองที่ทำให้เกิดผลแห่งความพึงพอใจ หากผลแห่งการกระทำกิจกรรมนั้น เป็นที่น่าพอใจก็จะทำให้เกิดความอยากรู้ อยากเห็นเพิ่มขึ้น หากผลของการกระทำกิจกรรมนั้น ตรงกันข้าม คือไม่เป็นที่น่าพอใจ จะทำให้เกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียน

ชุดฝึกทักษะนั้นเป็นนวัตกรรมที่สามารถนำมาใช้แก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้อย่างได้ผล สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ โดยอาจมีการวัดผลการเรียนรู้ทั้งก่อนและหลังการใช้ชุดฝึกทักษะ ที่แสดงให้เห็นพัฒนาการการเรียนรู้และทักษะที่เพิ่มขึ้นของผู้ใช้ชุดฝึกทักษะ ซึ่งเมื่อสร้างชุดการเรียนรู้ข้อมูลท้องถิ่นเมืองหัวหินให้นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาหลักมัธยมศึกษาใช้แล้ว จำเป็นต้องมีการประเมินผลความสำเร็จของการนำชุดการเรียนรู้มาใช้ ด้วยการประเมิน “ความพึงพอใจ” ในการใช้ชุดการเรียนรู้ ซึ่งระดับความพึงพอใจอาจแสดงให้เห็นโอกาสที่จะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักศึกษาสูงขึ้นกว่าเดิม

แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

1. ความหมายของความพึงพอใจ

ได้มีนักการศึกษาให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ ดังนี้

สลใจ วิบูลกิจ (2534: 42) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง สภาพอารมณ์ของบุคคลที่มีต่อองค์ประกอบของงานและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่สามารถสนองต่อความต้องการของบุคคลนั้นๆ ในขณะที่ สุรชัย ชินโย (2540: 9) ได้ให้ความหมายว่า ความรู้สึกทางบวกของบุคคลต่อการทำงาน ซึ่งความรู้สึกนั้นได้รับการตอบสนองทางด้านร่างกายและจิตใจ ส่วน กาญจน์ เรืองมนตรี (2543: 1) ได้ให้ความหมายว่า เป็นความรู้สึก เช่น ความรู้สึกรัก ความรู้สึกชอบ ภูมิใจ สุขใจเต็มที่ยินดี ประทับใจ เห็นด้วย อันจะมีผลให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับ และ อิศริยา พจนธาร์ (2544: 24) ที่กล่าวไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกชอบ เห็นด้วย ประทับใจ ในสิ่งที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง

จากความหมายของความพึงพอใจตามที่มีผู้ให้ความหมายไว้ข้างต้น พอสรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่ดีของบุคลากรที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดและสามารถตอบสนองต่อสิ่งนั้นด้วยความเต็มใจ

2. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

การที่บุคคลจะเกิดความพึงพอใจต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ย่อมมีสาเหตุมาจากแรงจูงใจที่ได้รับว่าอย่างน้อยเพียงใด ดังนั้นถ้าต้องการให้บุคคลเกิดความพึงพอใจก็ต้องสร้างแรงจูงใจหรือแรงกระตุ้นให้เกิดกับบุคคลนั้นก่อน

มาสโลว์ (Maslow, 1970: 69-80) ได้เสนอทฤษฎีลำดับขั้นตอนความต้องการ (Hierarchy of Needs) นับว่าเป็นทฤษฎีหนึ่งที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ซึ่งตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า มนุษย์เรามีความต้องการอยู่เสมอไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อความต้องการได้รับการตอบสนองหรือพึงพอใจอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ความต้องการอยู่เสมอที่ไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อความต้องการได้รับการตอบสนองหรือความพึงพอใจอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ความต้องการสิ่งอื่นๆ ก็จะเกิดขึ้นมาอีก ความต้องการของเราอาจจะซ้ำซ้อนกัน ความต้องการอย่างหนึ่งอาจยังไม่ทันหมดไป ความต้องการอีกอย่างหนึ่งอาจเกิดขึ้นได้ความต้องการของมนุษย์มีลำดับขั้น ดังนี้

1) ความต้องการขั้นพื้นฐานทางร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการด้านปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ เช่น น้ำ อาหาร อากาศ

2) ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) เป็นความต้องการด้านความปลอดภัยความมั่นคงในชีวิตทั้งที่อยู่ในปัจจุบันและอนาคต ความเจริญก้าวหน้า อบอุ่นใจ

3) ความต้องการทางสังคม (Social Needs) เป็นสิ่งที่จิตใจที่สำคัญต่อการเกิดพฤติกรรม ต้องการให้สังคมยอมรับตนเองเข้าเป็นสมาชิก ต้องการความเป็นมิตร ความรักจากเพื่อนร่วมงาน

4) ความต้องการมีฐานะ (Esteem Needs) มีความอยากเด่นในสังคม มีชื่อเสียง อยากให้บุคคลยกย่องสรรเสริญตนเอง อยากมีความเป็นอิสระเสรีภาพ

5) ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต (Self – actualization Needs) เป็นความต้องการในระดับสูง อยากให้ตนเองประสบความสำเร็จทุกอย่างในชีวิต ซึ่งเป็นไปได้ยาก

แมคเกรเกอร์ (McGregor, 1960: 35-58) ได้ศึกษาธรรมชาติของมนุษย์ และได้อธิบายลักษณะของมนุษย์ว่ามี 2 ประเภท คือ

1) คนประเภทเอกซ์ (X) มีลักษณะดังต่อไปนี้

- 1.1) มีสัญญาติญาณที่จะหลีกเลี่ยงการทำงานทุกอย่างเท่าที่จะทำได้
- 1.2) มีความรับผิดชอบน้อย
- 1.3) ชอบสั่งการ
- 1.4) ไม่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปรับปรุงองค์กร
- 1.5) มีความปรารถนาให้ตอบสนองความต้องการด้านร่างกายและความปลอดภัย

2) คนประเภท (Y) มีลักษณะดังต่อไปนี้

- 2.1) ชอบทำงาน เห็นว่าการทำงานเป็นของสนุก เหมือนการเล่นหรือการพักผ่อน
- 2.2) มีความรับผิดชอบในการทำงาน
- 2.3) มีความทะเยอทะยานและกระตือรือร้น
- 2.4) สั่งการตนเองและสามารถควบคุมตนเองได้
- 2.5) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปรับปรุงงานและองค์กร พัฒนาวิธีทำงาน
- 2.6) ปรารถนาด้านเกียรติยศ ชื่อเสียง ความสมหวังในชีวิต

ทฤษฎีของแมคคลีแลนด์ (McClelland, 1935) ได้ระบุในเรื่องความต้องการของมนุษย์ โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1) ความต้องการสัมฤทธิ์ผล (Needs for Achievements) เป็นพฤติกรรมที่กระทำการใดๆ ให้เป็นผลสำเร็จดีเลิศมาตรฐาน เป็นแรงขับที่นำไปสู่ความเป็นเลิศ

2) ความต้องการสัมพันธ์ (Needs for Affiliation) เป็นความปรารถนาที่จะสร้างมิตรภาพและความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น

3) ความต้องการอำนาจ (Needs for Power) เป็นความต้องการควบคุมผู้อื่นและมีอิทธิพลต่อผู้อื่น

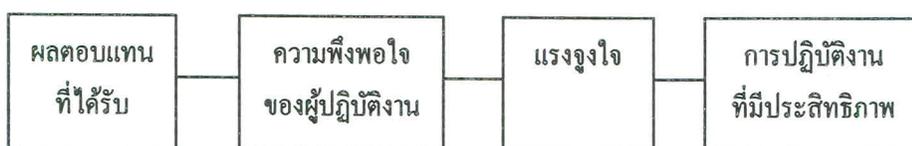
เฮอริชเบอร์ก (Herzberg 1959: 113-115) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีที่เป็นมูลเหตุที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ เรียกว่า The Motivation Hygiene Theory ทฤษฎีนี้ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน 2 ปัจจัย คือ

1) ปัจจัยกระตุ้น (Motivation Factors) เป็นปัจจัยเกี่ยวกับการทำงาน ซึ่งมีผลก่อให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน เช่น ความสำเร็จของงาน การได้รับการยอมรับนับถือ ลักษณะงาน ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน

2) ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในการทำงาน และมีหน้าที่ให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในการทำงาน เช่น เงินเดือน โอกาสที่จะก้าวหน้าในอนาคต สถานะอาชีพ สภาพการทำงาน เป็นต้น

ในการดำเนินกิจกรรมการฝึกทักษะ ความพึงพอใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะกระตุ้นให้ผู้ฝึกทักษะทำงานที่ได้รับมอบหมายหรือความต้องการปฏิบัติให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ผู้ให้การฝึกทักษะซึ่งเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกหรือให้คำแนะนำปรึกษาจึงต้องคำนึงถึงความพึงพอใจในการฝึกทักษะการทำให้ผู้ฝึกทักษะเกิดความพึงพอใจ ในการฝึกทักษะหรือการปฏิบัติงาน มีแนวคิดพื้นฐานที่ต่างกัน 2 ลักษณะ คือ

1) ความพึงพอใจนำไปสู่การปฏิบัติงาน การตอบสนองความต้องการของผู้ปฏิบัติงานจนเกิดความพึงพอใจ จะทำให้เกิดแรงจูงใจในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานที่สูงกว่า ผู้ไม่ได้รับการตอบสนอง ทศนะตามแนวคิดดังกล่าว สามารถแสดงได้ดังภาพ 2-1 (สมยศ นาวิการ, 2525: 155)

ภาพ 2: ความพึงพอใจนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

2) ผลการปฏิบัติงานไปสู่ความพึงพอใจ ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจ และผลการปฏิบัติงานจะถูกเชื่อมโยงด้วยปัจจัยอื่นๆ ผลการปฏิบัติงานที่ดีจะนำไปสู่ผลตอบแทนที่เหมาะสม ซึ่งในที่สุดจะนำไปสู่การตอบสนองจึงแบ่งออกเป็นผลตอบแทนภายใน (Intrinsic Rewards) และผลตอบแทนภายนอก (Extrinsic Rewards) โดยผ่านการรับรู้เกี่ยวกับความยุติธรรมของผลตอบแทน ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ปริมาณของผลตอบแทนที่ผู้ปฏิบัติงานได้รับ นั่นคือ ความพึงพอใจในงานของผู้ปฏิบัติงานจะถูกกำหนดโดยความแตกต่างระหว่างผลตอบแทนที่เกิดขึ้นจริงและการรับรู้เกี่ยวกับความยุติธรรมของผลตอบแทนที่รับรู้แล้ว ความพึงพอใจย่อมเกิดขึ้น (สมยศ นาวิการ, 2521: 11)

จากแนวคิดพื้นฐานดังกล่าว เมื่อนำมาใช้ในการฝึกทักษะการวิจัยในชั้นเรียน ผลตอบแทนภายในหรือรางวัลภายใน เป็นผลด้านความรู้สึกของผู้ฝึกทักษะที่เกิดแก่ตัวผู้ฝึกทักษะเอง เช่น ความรู้สึก

ต่อความสำเร็จที่เกิดขึ้นเมื่อสามารถเอาชนะความยุ่งยากต่างๆ และสามารถดำเนินงานภายใต้ความยุ่งยากทั้งหลายได้สำเร็จ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ ความมั่นใจ ตลอดจนได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ส่วนผลตอบแทนภายนอก เป็นรางวัลที่ผู้อื่นจัดหาให้มากกว่าที่ตนเองให้ตนเอง เช่น การได้รับคำยกย่องชมเชยจากผู้ให้การฝึกทักษะ หรือแม้แต่การได้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ในระดับที่น่าพอใจ

สรุปได้ว่าความพึงพอใจในการฝึกทักษะและผลการฝึกทักษะจะมีความสัมพันธ์กันในทางบวกทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่ากิจกรรมที่ผู้ฝึกทักษะได้ปฏิบัตินั้น ทำให้ผู้ฝึกทักษะได้รับการตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดความสมบูรณ์ของชีวิต มากน้อยเพียงใดคือ สิ่งให้ผู้ให้การฝึกทักษะจะคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ ในการเสริมสร้างความพึงพอใจในการฝึกทักษะให้กับผู้ฝึกทักษะ

จากแนวคิดดังกล่าว ครูผู้สอนที่ต้องการให้กิจกรรมการเรียนรู้บรรลุเป้าหมาย จึงต้องคำนึงถึงบรรยากาศและสถานการณ์รวมทั้งสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนเพื่อตอบสนองความพึงพอใจของผู้เรียน ให้มีแรงจูงใจในการทำกิจกรรมบรรลุวัตถุประสงค์ตามหลักสูตร

เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถเห็นภาพของกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนที่เกี่ยวข้องกับการสื่อความหมายทางวัฒนธรรมในเรื่องข้อมูลท้องถิ่นเมืองหัวหินมากขึ้น จึงควรที่จะศึกษาทำความเข้าใจกับผลงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องสอดคล้องกับการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดการเรียนรู้ข้อมูลท้องถิ่นเมืองหัวหิน” จากนักวิจัยท่านอื่นๆ ที่ได้ทำการวิจัยและสร้างองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องไว้แล้ว เพื่อเปิดมุมมองและสร้างแนวคิดในกระบวนการวิจัยให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81 ได้กำหนดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษา อันเป็นที่มาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 นำมาซึ่งการปฏิรูปการศึกษา และหัวใจของการปฏิรูปการศึกษาคือ การปฏิรูปการเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการเรียนรู้ เปลี่ยนวิธีคิดเรื่องการเรียนรู้ จากการเน้นครูเป็นศูนย์กลางมาเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อพัฒนาลักษณะของผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข แนวทางหนึ่งของการปฏิรูปการเรียนรู้โดยยึดหลักเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กล่าวไว้ในหมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษา มาตรา 24 (5) คือ การให้ความสำคัญของการใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้โดยให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมสนับสนุน ให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอน

และผู้เรียน อาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ และในมาตรา 30 ยังได้กำหนดว่า ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอน สามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

ผู้สอนในความหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กล่าวไว้ในมาตราที่ 4 โดย “ผู้สอน” หมายความว่า ครูและคณาจารย์ในสถานศึกษาระดับต่างๆ “ครู” หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2542) บทบาทที่ถูกล่าไ้และเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของผู้เรียน ยิ่งทำให้เห็นว่าแนวทางการปฏิรูปการศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาการเรียนการสอนของครูโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นแนวทางหนึ่งในการสืบเสาะค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะปฏิบัติงานสอน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

ความสำคัญของการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยการวิจัยนั้น จะเน้นไปที่การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มุ่งแก้ปัญหาในทางปฏิบัติมากกว่าการแก้ปัญหาทางทฤษฎี โดยการนำผลการวิจัยไปพัฒนาการเรียนรู้อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด และบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร (กรมวิชาการ, 2543: 3) โดยปกติครูผู้สอนได้ทำวิจัยอยู่ตลอดเวลา ด้วยการหาสาเหตุและสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน สิ่งต่างๆ ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในห้องเรียน ตลอดจนสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา การกระทำของผู้สอนดังกล่าวนี้ เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน แต่ไม่ได้ใช้วิธีการตามกระบวนการวิจัยเข้าเสริม ซึ่งกระบวนการวิจัยจะช่วยให้การศึกษา การสังเกต การหาสาเหตุเป็นไปอย่างมีระบบด้วยการจัดบันทึก เพื่อนำมาวิเคราะห์ แผลผล ซึ่งสามารถทำได้ด้วยตนเอง

การวิจัยชั้นเรียน ไม่ใช่สิ่งที่แปลกแยกไปจากบทบาทหน้าที่ที่ครูปฏิบัติอยู่ เพราะครูเป็นบุคคลที่ทำการวิจัยชั้นเรียนอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัย คือครูผู้สอน การวิจัยจะเริ่มต้นด้วยการปฏิบัติงาน การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์สภาพการณ์ที่ผู้วิจัยประสบอยู่ จากนั้นทำการศึกษา กำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการ หรือเครื่องมือต่างๆ ผลที่ได้คือ การปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนนั่นเอง การที่ครูทำการวิจัยในชั้นเรียนจะเป็นการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน เพราะการวิจัยชั้นเรียนมีจุดประสงค์สำคัญเพื่อการปรับปรุงสภาพการปฏิบัติงานของผู้วิจัย (for Improvement) ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้ความสามารถในการทำวิจัยชั้นเรียน ซึ่งจะทำให้ครูได้เรียนรู้และพัฒนาตนเอง สามารถแก้ปัญหาที่มีผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างเป็นระบบด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพราะครูเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับผู้เรียนและเข้าใจสภาพการเรียนการสอนอย่างแท้จริง

งานวิจัยในชั้นเรียนซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงสำรวจนั้นได้มีผู้ทำการวิจัยไว้หลายคน ได้แก่ เยาวภา เจริญบุญ (2538: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการวิจัยในชั้นเรียนของครูมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า

1) สภาพที่เอื้อต่อการทำวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งเป็นภาระอื่นๆ นอกเหนือจากการสอนเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการทำการวิจัยในชั้นเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) สาเหตุสำคัญที่ทำให้ครูผู้สอนทำการวิจัยในชั้นเรียน ได้แก่

2.1) ความต้องการในการหาวิธีการสอนที่จะทำให้ให้นักเรียนสนใจและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

2.2) เพื่อแก้ปัญหาและช่วยเหลือนักเรียนในเรื่องเกี่ยวกับการเรียน

2.3) เพื่อทำผลงานอาจารย์ 3

2.4) การให้การสนับสนุนของผู้บริหารในการทำวิจัยในชั้นเรียน 2.5) เพื่อนครูให้ความร่วมมือ ร่วมทำการวิจัยในชั้นเรียน

อารีย์ เมธาภาคย์ (2539: 72-73) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การทำนายเจตนาต่อการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มครูที่มีเจตนาจะทำวิจัยในชั้นเรียน มีความเชื่อเกี่ยวกับผลการกระทำ การประเมินผลการกระทำ ความเชื่อ เกี่ยวกับอ้างอิงและแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงต่อการทำวิจัยในชั้นเรียนมากกว่า กลุ่มครูที่มีเจตนาจะไม่ทำวิจัยในชั้นเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1

ดรุณี อัจปรุ (2543: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัย พบว่า ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์มีความสนใจในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ครูมีความเข้าใจและความต้องการความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน อยู่ในระดับปานกลาง โดยส่วนใหญ่ครูมีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการเขียนรายงาน กระบวนการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา หลังการใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลและความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล และครูผู้สอนมีความต้องการความรู้ ด้านสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล การเขียนรายงาน

วิสัยพรรณ เสรีวัฒน์ (2544: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การทำวิจัยในชั้นเรียนของครูแกนนำกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า

1) โรงเรียนส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีการวิจัยในชั้นเรียนอย่างกว้างขวาง รองลงมา คือ ส่งเสริมให้นำผลการวิจัยในชั้นเรียนไปพัฒนาการเรียนการสอน

2) ครูแกนนำส่วนมากมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนจากการอบรมสัมมนา

3) ครูแกนนำปัญหาการวิจัยในชั้นเรียน อยู่ในระดับปานกลาง

ศักดิ์ดา อุปมาใต้ (2544: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา เขตพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำพอง สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัย พบว่า

1) โรงเรียนส่วนมากยังไม่ได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผู้สอนทำการวิจัยในชั้นเรียน

2) ครูผู้สอนที่ทำการวิจัยในชั้นเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

3) ครูผู้สอนที่ทำการวิจัยในชั้นเรียนและไม่ได้ทำการวิจัยในชั้นเรียน มีความต้องการให้โรงเรียนส่งเสริมและสนับสนุนทั้งด้านนโยบาย ด้านงบประมาณ ด้านเวลา ด้านแหล่งการศึกษา ค้นคว้า และด้านความรู้ความเข้าใจสำหรับการทำวิจัยในชั้นเรียน อยู่ในระดับมาก

วีรพล ฉลาดแย้ม (2544: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การทำวิจัยในชั้นเรียนของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู ผลการวิจัย พบว่า ครูมีความรู้และทักษะในการทำวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับน้อย

พิมล วิเศษสังข์ (2544: 65) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการทำวิจัยระดับชั้นเรียน สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัย พบว่า คะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจของครูเกี่ยวกับการวิจัยระดับชั้นเรียน ก่อนและหลังการพัฒนา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา

หากกล่าวถึงการทำวิจัยชั้นเรียน สิ่งหนึ่งที่เป็นปัญหาของครูผู้สอน คือ การคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น นั่นคือการเลือกหรือพัฒนานวัตกรรม และการนำไปทดลองใช้ในการจัดการเรียนการสอน หลายครั้งที่ครูกำหนดปัญหาวิจัยได้ แต่ไม่สามารถหาวิธีการแก้ไขได้จะเห็นได้ว่าครูรู้สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน แต่ครูไม่ทราบว่าจะใช้วิธีการแก้ไขปัญหาอย่างไร ทำให้ครูไม่ทราบว่า จะวิจัยเรื่องอะไร หัวข้อของครูจึงเป็นหัวข้อที่เน้นการสำรวจปัญหา แล้วไม่สามารถดำเนินงานต่อถึงขั้นหาวิธีการแก้ปัญหา ปัญหาในห้องเรียนหลายปัญหาจึงยังแก้ไม่ได้(สุวิมล ว่องวาณิช, 2544: 40) จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรมทางการศึกษา ตลอดจนการนำไปทดลองใช้ซึ่งเป็นขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการทำวิจัยชั้นเรียนที่สอดคล้องกับความสำคัญของเทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรมทางการศึกษา ที่กล่าวไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 หมวด 9 ว่าด้วยเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาตรา 67 โดยรัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาการผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542: 33)

เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและนวัตกรรมทางการศึกษา นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อกระบวนการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดปัญหาและความต้องการทางการศึกษามากขึ้น ซึ่งวิธีการและเทคนิคการเรียนการสอนเดิมที่เคยใช้ได้ผลในระยะแรก อาจไม่เหมาะสมกับสภาพและสถานการณ์ปัจจุบัน จึงได้มีการนำเอานวัตกรรมและเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการจัดการศึกษามากขึ้น จนได้พัฒนาเป็นเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษามากมายหลายประการ ที่จะช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้บรรลุผล และสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากผลการวิจัยของกองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการสำรวจสภาพปัญหา แนวทางการพัฒนาและการใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาพบว่า แนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงแผนการสอน ก็คือ ควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากที่สุด เน้นการจัดกิจกรรมเป็นกลุ่มให้นักเรียนทำร่วมกัน ด้านสื่อและการประเมินผลควรใช้หลายๆรูปแบบสื่อที่ใช้ต้องมีคุณภาพ ได้รับความสนใจของนักเรียนได้ และง่ายต่อความเข้าใจของนักเรียน สภาพภาพ ด้านความรู้เกี่ยวกับการวิจัยและการใช้นวัตกรรมในการเรียนการสอน ครูผู้สอนมีความรู้เกี่ยวกับการวิจัยน้อย หรือไม่รู้เลย และส่วนใหญ่ได้ความรู้มาจากการเรียนในระดับมหาวิทยาลัย และมีความยินดีที่จะเข้ารับการอบรม โดยมีเงื่อนไขว่าจะกลับไปทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน หัวข้อที่สนใจจะทำวิจัย คือเทคนิควิธีการสอนใหม่ๆ และการสร้างสื่อประกอบการเรียนการสอนปัจจุบันได้มีการนำผลการวิจัยเกี่ยวกับนวัตกรรมไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนในระดับน้อยมากหรือไม่มีเลย สาเหตุเพราะขาดประสบการณ์ ยังไม่ได้รับการอบรม ไม่มีความรู้พอยังไม่เข้าใจ และไม่รู้จักขั้นตอนกระบวนการที่ถูกต้องจากปัญหาและแนวคิดดังกล่าวข้างต้น จึงจำเป็นที่ครูผู้สอน จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการวิจัยชั้นเรียน และการสร้างนวัตกรรมเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องมีการฝึกทักษะเพื่อให้เกิดความชำนาญ จึงจะสามารถนำไปปฏิบัติจริงในชั้นเรียนได้ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลและวรรณกรรมที่ผ่านมา พบว่าสื่อในลักษณะของชุดฝึกอบรมจะสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ โดยครูสามารถศึกษาเนื้อหาและฝึกปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในลักษณะรายบุคคล หรือ กลุ่มย่อย ตามลำดับขั้นตอน และคำแนะนำที่กำหนดไว้ในชุดฝึกอบรม ซึ่งจะทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจดียิ่งขึ้นและสามารถฝึกปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ จนเกิดทักษะ ความรู้ ความเข้าใจพร้อมที่จะนำไปใช้ปฏิบัติจริงในชั้นเรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับนิพนธ์ ไทยพานิช (2535: 218) ที่ได้เสนอแนวคิดการสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมครูประจำการโดยสร้างเป็นโปรแกรมหรือชุดฝึกอบรม ซึ่งประกอบด้วยชุด (Set) ของเอกสาร กิจกรรม และวัสดุอุปกรณ์ที่รวบรวมไว้อย่างมีระบบ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม ตลอดจนมีคู่มือแนะนำการใช้โปรแกรมด้วย ทั้งนี้เพื่อมุ่งหมายผู้เข้าสามารถศึกษาการใช้จากคู่มือ เอกสารและวัสดุอุปกรณ์ที่รวบรวมไว้แล้วดำเนินการฝึกอบรมได้เลย

ศิริพรรณ สายหงส์ และสมประสงค์ วิทย์เกียรติ (2534: 673) ได้กล่าวว่าชุดฝึกอบรมเป็นสื่อการศึกษาประเภทหนึ่ง que สร้างขึ้นมาเพื่อให้เป็นชุดประสบการณ์สำหรับการฝึกอบรมชุดฝึกอบรมอาจจะประกอบด้วยสื่อเดียวหรือสื่อประสมที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมา เพื่อช่วยให้ผู้ดำเนินการฝึกอบรมใช้ประกอบกิจกรรมในการฝึกอบรม หรือช่วยผู้รับการฝึกอบรมสามารถที่จะศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง สำหรับลักษณะสำคัญๆ ของชุดฝึกอบรมนั้นจะเกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมาย สื่อที่ใช้ระยะเวลาสถานที่ และประโยชน์ที่จะได้รับ ซึ่งพออธิบายสรุปได้ดังต่อไปนี้

- 1) เป็นสื่อที่มีจุดมุ่งหมายเฉพาะเรื่อง หากเนื้อหาที่ต่อเนื่องเป็นเรื่องยาว ก็จะเป็นชุดๆ ต่อเนื่องกันไป
- 2) เป็นสื่อประสม ชุดฝึกอบรมโดยทั่วไปทั้งในการศึกษานอกระบบและในระบบจะพัฒนาด้วยสื่อประสม คือ ประกอบด้วยสื่อตั้งแต่สองประเภทขึ้นไป
- 3) เป็นสื่อเสริมกิจกรรมการฝึกอบรมที่มีผู้ให้การฝึกอบรม หรือเป็นสื่อที่ผู้รับการฝึกอบรมศึกษาด้วยตนเอง
- 4) เป็นสื่อที่ใช้ระยะเวลาฝึกอบรมสั้น ชุดฝึกอบรมโดยทั่วไปมีความมุ่งหมายที่จะอบรมเฉพาะเรื่อง ระยะเวลาที่ใช้ในแต่ละชุดจึงสั้น ๆ หากเนื้อหายาวมาก ก็จะจัดทำขึ้นหลายชุด โดยแบ่งเนื้อหาเป็นเรื่อง ๆ ไป ซึ่งทำให้ผู้เข้ารับการอบรมไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการศึกษา
- 5) เป็นสื่อที่ใช้ได้ทุกสถานที่และทุกเวลา
- 6) เป็นสื่อที่เบ็ดเสร็จในตัวเอง ชุดฝึกอบรมแต่ละชุดจะจัดทำขึ้นให้เบ็ดเสร็จในตัวเอง ทำให้ผู้ฝึกอบรมสามารถที่จะเลือกศึกษาหาความรู้จากชุดฝึกอบรมได้ตามความต้องการ หรือผู้รับการฝึกอบรมต้องการศึกษาเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งจากชุดฝึกอบรม ก็จะสามารถที่จะเลือกศึกษาเฉพาะเรื่องได้โดยไม่ต้องอ่านต่อเนื่องไปยังสิ่งที่ไม่ต้องการศึกษา

จากรายงานการวิจัยของ พนมพร ถนอมทรัพย์ (2542: บทคัดย่อ) ได้สร้างชุดฝึกอบรมด้วยตนเองสำหรับเจ้าหน้าที่พนักงานสาธารณสุขชุมชน เรื่องการควบคุมมลพิษทางน้ำ พบว่าชุดฝึกอบรมที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 88.52/87.33 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนผลสัมฤทธิ์หลังการทดลองระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มทดลองมีความรู้สูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่าความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังศึกษาจากชุดฝึกอบรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุรพงษ์ มีศรี (2540: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยศึกษาประสิทธิภาพชุดฝึกอบรม เรื่องการผลิตและการนำเสนอแผ่นภาพโปรงใส สำหรับครูผู้สอนในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งชุดฝึกอบรมประกอบด้วย เอกสารเนื้อหา ชุดตัวอย่างแผ่นภาพ โปรงใส เทปโทรทัศน์และชุดฝึกปฏิบัติการระหว่างเรียนจากชุดฝึกอบรม ผลการวิจัยปรากฏว่า ประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 90.87/89.93 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ และคะแนน

จากการทำแบบทดสอบหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 รวมทั้งคุณภาพโดยรวมของชุดฝึกอบรมนั้นครูผู้สอนเห็นว่าอยู่ในระดับที่มีความเหมาะสมมากที่สุด

ศักดิ์ชาย กมขุนทด (2540: บทคัดย่อ) ได้สร้างชุดฝึกอบรมด้วยตนเองสำหรับครูประถมศึกษา เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ผลการวิจัยพบว่าชุดฝึกอบรมมีประสิทธิภาพ 95.36/95.00 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และผลการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังการศึกษาจากชุดฝึกอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ ปัญญา บุรณะนนทสิริ (2541: บทคัดย่อ) ได้พัฒนาชุดฝึกอบรม สำหรับเจ้าหน้าที่บริหารทั่วไป สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่าชุดฝึกอบรมที่สร้างขึ้น มีประสิทธิภาพ 82.33/84.66 และกลุ่มที่เรียนจากชุดฝึกอบรมมีผลสัมฤทธิ์และความก้าวหน้าในการเรียนรู้ สูงกว่าที่เรียนจากการบรรยายปกติ

และจากงานวิจัยของ กฤษณา ประชากุล (2537: บทคัดย่อ) ซึ่งได้สร้างชุดฝึกอบรม เรื่องการเลือกสื่อการเรียนการสอน สำหรับครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร พบว่า ชุดฝึกอบรมที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 80.1/86.7 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 และผลการเปรียบเทียบการทดสอบก่อนและหลังการอบรมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนผลสัมฤทธิ์หลังการใช้ชุดฝึกอบรมระหว่างครู-อาจารย์ที่มีพื้นความรู้และไม่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีการศึกษาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

พิมล วิเศษสังข์ (2542 : 108-111) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง เรื่องการวิจัยระดับชั้นเรียนสำหรับประถมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า ชุดฝึกอบรมมีประสิทธิภาพ 80.59/80.14 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ 80/80 และค่าเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าค่าเฉลี่ยก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

วาโร เพ็งสวัสดิ์ (2544: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการสร้างชุดพัฒนาตนเอง เรื่องการวิจัยในชั้นเรียน ผลการวิจัย พบว่า ชุดพัฒนาตนเองมีประสิทธิภาพ 80.30/80.80 และผลการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า คะแนนหลังการศึกษาชุดพัฒนาตนเองสูงกว่าคะแนนก่อนการศึกษาชุดพัฒนาตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

งานวิจัยเชิงทดลองเกี่ยวกับการสร้าง หรือการพัฒนาชุดฝึกทักษะ ชุดพัฒนาตนเอง บทเรียนสำเร็จรูป ถือเป็นงานวิจัยในชั้นเรียนที่ครูกำลังให้ความสนใจทำกันมาก เนื่องจากสามารถใช้แก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนอย่างได้ผล ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติ ในที่นี้ได้นำงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาชุดฝึกทักษะประกอบด้วย ด้วยงานวิจัยที่พัฒนาวิชาภาษาไทย และวิชาภาษาอังกฤษ มานำเสนอ ได้แก่

ยุพาภรณ์ ชาวเชียงขวาง (2535: 65) ซึ่งได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเขียนเรียงความโดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนเรียงความกับการสอนปกติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ผลการทดลอง พบว่า ชุดฝึกทักษะการเขียนเรียงความมีประสิทธิภาพ 80.11/86.43 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และ ความสามารถการเขียนเรียงความของนักเรียนที่ใช้ชุดฝึกทักษะกับการสอนปกติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอดุลย์ ภูปลื้ม (2539: 60) ซึ่งได้ ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเขียนสะกดคำ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มะลิ อัจฉริยะ (2540: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาชุดฝึกทักษะภาษาไทยเรื่องการเขียนสะกดคำไม่ตรงตามมาตราตัวสะกด แม่กน แม่กต และแม่กบ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และวรรณภา แซ่ตั้ง (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการสร้างชุดฝึกทักษะการเขียนสะกดคำสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และผลการวิจัย พบในทำนองเดียวกัน ก็คือ ชุดฝึกทักษะภาษาไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีประสิทธิภาพ 84.02/80.62 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นอกจากนี้ ภูมิศรี จันทร์ดา (2538 : 82) ได้ศึกษาชุดฝึกทักษะกิจกรรมขั้นตอนที่ 5 ที่มีประสิทธิภาพ เรื่องฟักทองของนิศ ประกอบการสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการทดลอง พบว่า ชุดฝึกเสริมทักษะที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้ และคะแนนการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิภาลักษณ์ ยอดยิ่ง (2539: 79) อุษา จิตถาวร (2541: บทคัดย่อ) วันเพ็ญ กุลสุวรรณ (2542: บทคัดย่อ) รัตน์สุดา จำปามูล (2543: บทคัดย่อ) และสุนิ กฤตสิน (2542: บทคัดย่อ) ที่ได้พัฒนาชุดฝึกทักษะกิจกรรมขั้นตอนที่ 5 เช่นเดียวกัน และผลที่ปรากฏ คือ ชุดฝึกเสริมทักษะทำสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้ และคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เหมือนกัน

ในด้านการแก้ปัญหาการอ่าน ผกาหวดี ปัญญวรรณศิริ (2540: 44) ได้สร้างชุดฝึกการอ่านออกเสียงพยัญชนะต้น ร ล และพยัญชนะควบกล้ำ ร ล ว เพื่อใช้เสริมการสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนท่าบอมมิตรภาพที่ 90 อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา จำนวน 42 คน ผลการวิจัยพบว่า ชุดฝึกการอ่านออกเสียงที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีประสิทธิภาพ 83.46/92.06 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้ ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านของกลุ่มทดลองสูงกว่า กลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่มีนักวิจัยหลายท่านได้ทำการวิจัยไว้ ได้แก่ อมรรัตน์ พิศฐาน (2542: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดฝึกทักษะภาษาไทย ที่มีประสิทธิภาพ

เรื่องการสะกดคำมาตรงตามมาตราตัวสะกด แมกน สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และบังอร แก่นจันทร์ (2544: 137) ได้ศึกษาการสร้างหนังสือและชุดฝึกทักษะประกอบการเรียนภาษาไทย แบบมุ่งประสบการณ์ภาษา เรื่องเที่ยวงานพนมรุ้ง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งผลการวิจัย พบว่า ชุดฝึกทักษะที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ ที่ตั้งไว้ และคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน สูงกว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เหมือนกัน

สำหรับการสร้างชุดฝึกทักษะเพื่อแก้ปัญหาวิชาภาษาอังกฤษ ได้มีผู้วิจัยดังนี้ รุ่งจิตต์ อิงวิยะ (2542: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างบทเรียนเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านกำแพงเพชร อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา กลุ่มทดลอง 30 คน กลุ่มควบคุม 30 คน ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของบทเรียน คือ 91.27/65.33 ความสามารถในการอ่านของนักเรียนหลังการใช้บทเรียนแล้วสูงกว่าก่อนการใช้ บทเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความสามารถในการอ่านของนักเรียนกลุ่มที่ใช้ บทเรียนเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษสูงกว่าความสามารถในการอ่านของนักเรียนกลุ่มที่ไม่ใช้ บทเรียนเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งผลการวิจัย เป็นไปในทำนองเดียวกัน นั่นคือ ชุดฝึกทักษะที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และคะแนนหลังการฝึกสูงกว่าก่อนการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ไวส์ (Weiss, 1975: 236-A) ได้พัฒนาชุดฝึกอบรมสำเร็จรูปเพื่อพัฒนาครู จำนวน 34 คน ผลการวิจัย พบว่า ครูกลุ่มที่ใช้ชุดอบรมมีความรู้สูงขึ้นกว่าครูกลุ่มควบคุม และครูมีความพึงพอใจ เรื่องที่อบรมด้วย

ฮาสลาม และบราวน์ (Haslam & Brown, 1976: 226) ได้ศึกษาผลการสอนทักษะ การเรียนที่มีต่อนิสัยและเจตคติต่อการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 74 คน ในโรงเรียนมัธยมไฮแลนด์ พบว่า การแก้ไขปัญหาคำและเปลี่ยนแปลง นิสัยและเจตคติในการเรียนให้ดีขึ้นนี้มีผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนขึ้นด้วย

ไรซ์ (Rice, 1977: 4298-A) ได้ศึกษาผลของการใช้บทเรียนโมดูลในวิชาการสอนอ่าน สำหรับครูประจำการ ผลการทดลอง พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมได้คะแนนสูงเป็นที่น่าพอใจ และผู้เข้า รับการอบรมมีความพึงพอใจต่อบทเรียน โมดูลนี้มากกว่าวิธีการสอนแบบอื่นๆ ที่เคยได้รับ

ชเวนดินเจอร์ (Schwendinger, 1977: 51) ได้ศึกษาผลการเขียนสะกดคำของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 503 คน โดยใช้ชุดฝึกที่มีรูปภาพเหมือนของจริงแบบเขียนตาม คำบอกและแบบทดสอบการเขียนสะกดคำ ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่เรียน โดยใช้ชุดฝึกที่มี รูปภาพจริงมีผลสัมฤทธิ์ในการเขียนสะกดคำสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยไม่ใช้ชุดฝึก

ลอเรย์ (Lowrey, 1978: 81-A) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการใช้ชุดฝึกทักษะนักเรียน ระดับ 1 ถึงระดับ 3 จำนวน 87 คน พบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกโดยใช้ชุดฝึกทักษะมีคะแนน

การทดสอบหลังการทำชุดฝึกทักษะมีคะแนนการทดสอบหลังการทำชุดฝึกมากกว่าคะแนนการทดสอบก่อนการทำชุดฝึก

แมคคพิค (Mcpeake, 1979: 1799-A) ได้ศึกษาผลการเรียนจากชุดฝึกอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่เริ่มศึกษาจนถึงความสามารถในการอ่านและเพศ ที่มีต่อความสามารถในการสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนประถมศึกษาที่เมือง Scituate และ Massachusetts จำนวน 129 คน พบว่า ทุกกลุ่มมีผลสัมฤทธิ์ในการสะกดคำสูงขึ้น ยกเว้นนักเรียนชายที่มีความบกพร่องในด้านการอ่านและพบว่า ชุดช่วยปรับปรุงความสามารถในการสะกดคำของนักเรียน

กาลาเบรส (Calabrese, 1982: 27-A) ได้พัฒนาบทเรียนโมดูล เอ ใช้ในการฝึกอบรมคณะกรรมการบริหารโรงเรียน และได้มีการตรวจสอบประสิทธิภาพของบทเรียน ผลการวิจัย พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เฮอร์นันเดซ และจินนี่ (Hernandez & Jeanne, 2001: 1379 A) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาวิชาชีพ โดยการใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนในชั้นเรียน ผลการวิจัย พบว่า งานวิจัยในชั้นเรียนส่งผลทำให้ครูสามารถปรับปรุงการเรียนการสอนได้ดีขึ้น ครูได้รับความรู้ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับแนวการสอน ครูมีความตั้งใจในการทำงานทำให้เกิดประสิทธิภาพและนักเรียนได้รับการส่งเสริมให้มีความสามารถในการทำงานเพิ่มขึ้น

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ พบว่า การใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนก่อให้เกิดประโยชน์เกี่ยวกับพัฒนาการเรียนรู้และทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และงานวิจัยข้างต้นล้วนพบว่า ชุดฝึกอบรมที่ได้พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ชุดฝึกทักษะที่สร้างขึ้นอย่างเป็นระบบ สามารถสร้างองค์ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน นอกจากนั้น ชุดฝึกทักษะยังเป็นสื่อการเรียนการสอนที่มีความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน โดยทำให้ผู้เรียนสนใจ ไม่เบื่อหน่าย และมีความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินในการเรียนรู้ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูงขึ้น ทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนได้อย่างตรงเป้าประสงค์ ซึ่งชุดฝึกทักษะเหล่านี้ล้วนเป็นประโยชน์และมีความเหมาะสมสำหรับการพัฒนาครูผู้สอนให้เรียนรู้ และฝึกทักษะเรื่องการวิจัยในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของครูผู้สอนโดยทั่วไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความมั่นใจในการใช้ชุดฝึกทักษะในชั้นเรียน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เรียกว่า “ชุดการเรียนรู้ข้อมูลท้องถิ่นเมืองหัวหิน” จะสามารถพัฒนาทักษะการสอนของผู้สอนและพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้